

WASA DAGBLAD

Nr 33 Söndagen den 17 augusti 2025

ISSN 2954-2448

Galleriveckan också i Vasa

ALKO i juli

KKlimatförändringen

Vasa siktar på barnvänlighet

Gamla Vasa-dagen i dag

Perseidernas meteorregn

WASA DAGBLAD

HÄR FINNS VI:
vpress.ovh

Konstens Natt
14.8.2025

I DAG

The heat will kill you first: En dystert varning rörande klimatförändringen

Journalist Jeff Goodell Lrvelasquez

Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0

ISOMMAR, när temperaturerna stiger och värmeböljor griper tag i regioner runt om i världen, får Jeff Goodells bok "The Heat Will Kill You First: Liv och död på en svedd planet" en skrämmande aktualitet. Goodell, en erfaren miljöjournalist, redogör noggrant för farorna med stigande globala temperaturer, särskilt de förödande effekterna på människors hälsa.

Hans budskap är tydligt: värme är det ofta förbisedda "förstahot" mot klimatförändringar, en tyst mördare som stör ekosystem, anstränger infrastruktur och sätter miljoner människor i fara. Medan skogsbränder och översvämningar tar rubriker, hävdar Goodell att värmen tar en dödligare avgift, stör vitala kroppsfunktioner och leder till värmeslag, organsvikt och till och med död.

Boken är inte bara en vetenskaplig

avhandling; det är en väckarklocka. Goodell väver samman personliga berättelser om dem som redan drabbats av extrem värme – från jordbruksarbetare i Kalifornien till invånare i Indien – med tydliga förklaringar av vetenskapen bakom klimatförändringar. Denna blandning gör situationens allvar alltför verklig.

I sommar, med rekordhöga temperaturer som förutspås, är Goodells varningar tyvärr ytterligt befogade. Tusentals kommer troligen att duka under för värmerelaterade sjukdomar, ett dystert bevis på den mänskliga kostnaden för bristande åtgärder mot klimatförändringar.

"Heattan dödar först" är inte bara en bok; det är en uppmaning till handling. Goodell drar sig inte för att skissera lösningar, och betonar behovet av en snabb övergång till förnybara energikällor och förbättrad stadsplanering för att mildra effekterna av värmeböljor.

Här är ett kort citat från prologen till Jeff Goodells bok:

"När den kommer är den osynlig. Den kommer inte att böja trädgrenar eller föna håret i ansiktet så knuten har kommit. Landet kontrollerar inte. Det bara omger dig och påverkar dig på sätt som du inte kan förutse eller kontrollera. Du svettas. Ditt hjärta bultar. Du är törstig. Din syn blir suddig. Solen känns som om en gevärspipa är riktad mot dig. Växterna verkar gråta. Fåglar försvinner från himlen och tar sin tillflykt till djup skugga. Bilar är orörda. Färgerna bleknar. Luften luktar bränt. Du kan föreställa dig elden redan innan du ser den."

När vi möter en ny brännande sommar, låt Goodells bok tjäna som en motivation. Genom att förstå varmehotet och vidta beslutsamma åtgärder kan vi fortfarande bygga en mer motståndskraftig framtid. Men tiden att agera är nu, innan värmen verkligen blir vår generations tysta mördare

Photo Supplement

NYHETER

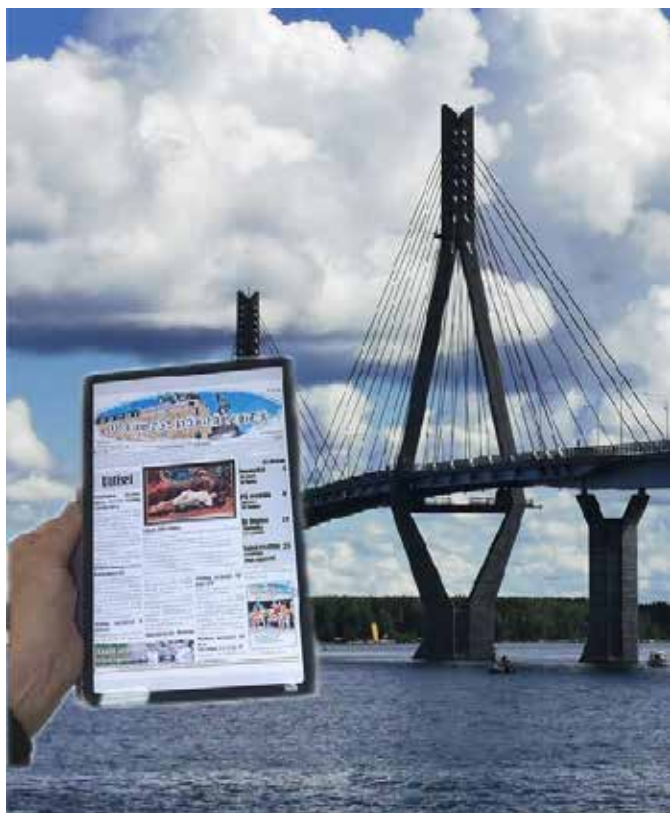
KONSTENS NATT

Konstens natt i Vasa 14.8.2025

NYHETER

DENNA TIDNING KAN MAN LÄSA VAR SOM HELST

Denna tidning kan man läsa var som helst, som här vid Replot bro

BLOGGSKRIBENTER

Skriv i Wasa Dagblad – Vi söker blogg-författare!

Älskar du att dela med dig av dina tankar, erfarenheter eller kunskaper? Wasa Dagblad söker nu engagerade blogg-skribenter som vill skriva intressanta och inspirerande texter för våra läsare.

Oavsett om du gillar att skriva om lokala nyheter, kultur, livsstil, företagande eller personliga reflektioner – din röst är välkommen hos oss!

Att skriva för *Wasa Dagblad* är ett utmärkt sätt att nå en bredare publik, knyta kontakter och utveckla din kreativitet. Ingen tidigare erfarenhet krävs – allt du behöver är idéer och

entusiasm! Vi uppskattar olika perspektiv och nya röster som speglar vår gemenskap.

Intresserad? Skicka din bloggidé eller ett kort prov till oss, så publicerar vi gärna dina texter. Var med och gör *Wasa Dagblad* till en plats för meningsfulla diskussioner och engagerande berättelser!

Kontakta oss på wasadagblad@gmail.com för mer info. Vi ser fram emot att höra från dig!

VASA

Vasa äldreåd söker årets främjare av seniorernas välbefinnande

Varje år uppmärksammar Vasa äldreåd, under den traditionella seniorfesten, en person eller grupp som gjort en särskild insats för att förbättra äldres liv. I år firas seniorfesten den 21 november i Vasa stadshus, och vem som får äran att ta emot utmärkelsen avgörs av de förslag som kommer in från allmänheten.

Utmärkelsen ges till den som utvecklat eller genomfört ett initiativ som på ett konkret sätt stärker seniorers välbefinnande, hälsa, livskvalitet, rörlig-

het och delaktighet – såväl socialt som digitalt. Även insatser som minskar ensamhet och motverkar marginalisering står i fokus.

Nu uppmanas Vasaborna att nominera värdiga kandidater. Sänd ditt förslag med motivering senast den 31 augusti 2025 via formuläret på www.vaasa.fi/sv/forslagtillaldreradet eller per post till: Vasa äldreåd, Berggatan 2–4, 65100 Vasa.

VASA

Vasa siktar på barnvänlighet – Unicefs erkännande är nära

VASA HAR EN SNÄV tidtabell för att uppnå UNICEF:s erkännande som barnvänlig kommun före utgången av 2025. Staden har tagit betydande utvecklingssteg för att främja barns och ungas rättigheter – och nu börjar resultaten synas.

Att göra barnen delaktiga i beslutsfattandet

Ett av de viktigaste målen är en bedömning av konsekvenserna för barn (Child Impact Assessment, LAVA), som säkerställer att barnens perspektiv beaktas i planeringen av staden. Det officiella genomförandet av modellen, som pilottestades i våras, inleds på hösten, då också personalen utbildas. Ungdomsrådet har gett värdefull respons – och nu är barnen också med och påverkar

till exempel planläggningen.

Rätt till utbildning och hobbyer

Vasa satsar stort på barns delaktighet:

96 procent av personalen inom småbarnspedagogiken har fått utbildning om barnets rättigheter.

Barnens kulturveckor lockade 3 500 besökare och bjöd på ett hundratal evenemang.

De avgiftsfria motionstillfällena för familjen lockade 2 800 deltagare.

Hobbyklubbar samlar mer än tusen barn varje vecka.

Trafiken ändras också i enlighet med de ungas önskemål:

Nöjdheten med kollektivtrafiken ökade (2,8 → 3,2) och vinterunderhållet av cykelbanorna förbättrades (3,1 → 3,4).

Ungdomarna bestämmer själva

Inkludering är nyckeln:

142 barn deltog i intressebevakningsdagarna.

80 ungdomar fattade beslut om budgeten för ungdomslokalerna genom deltagande budgetering – försoöket upprepas 2025.

Unicefs bedömning

Teamet i Vasa är nu i slutskedet i sin bedömning

2022–2023: Planen utarbetades i samråd med barnen.

2024–2025: Åtgärderna ska genomföras.

2025–2026: UNICEF utvärderar och delar eventuellt ut erkännande.

Om målet uppnås blir Vasa en av de mest barnvänliga kommunerna i Finland – och ett föredöme för andra.

Källa: Vaasa.fi

NYHETER

GAMLA VASA

I dag är det Gamla Vasa-dagen – historia, musik och får på bete

GAMLA VASAS museum fylls i dag av historia, musik och gemenskap när Gamla Vasa-dagen firas. Augusti bjuder också på en unik inblick i landskapsvård – fåren har denna sommar spelat en viktig roll i bevarandet av områdets kulturarv.

Lördagen den 17 augusti bjuder Gamla Vasa museum in besökare på en tidsresa genom stadens förflutna. Under dagen hålls korta guidade turer som lyfter fram områdets historia och berättelser. Guidningarna ges kl. 11 på finska och kl. 15 på engelska.

För de yngsta gästerna väntar museets egen figur Hilma Mus mellan kl. 11 och 14 – en favorit bland många barn. På museets gård bjuds det även på levande musik med framträdanden kl. 11.30 och 12.30.

I år förvandlas museets gård också till ett gemensamt vardagsrum när picknicken ”Prata med en främling” samlar invånare till samtal. Picknicken pågår mellan kl. 11 och 14, och deltagarna uppmuntras att prata med nya bekantskaper med hjälp av samtalsmaterial. Ta med egna matsäckar och en filt – vid regn flyttar mötespunkten inomhus.

Museet har fri entré under hela dagen och håller öppet kl. 10–17. Evenemanget arrangeras i samarbete mellan Vasa stad, Österbottens barnkultur-nätverk BARK och Gamla Vasas invånarförening.

Får som landskapsvårdare

Augustis evenemang slutar inte med Gamla Vasa-dagen. Onsdagen den 27 augusti kl. 15–15.30 ges en helt annan inblick i områdets skötsel: fårens arbete som landskapsvårdare.

Projektkoordinatorn Simo Marttila från

grönområdesteamet berättar hur dessa fyrbenta sommararbetare hållit vegetationen i schack och samtidigt stött den biologiska mångfalden. Fåren bevarar inte bara landskapet – de är också en del av hållbar stadsplanering och bidrar till besökarnas upplevelse av den historiska miljön.

Marttilas presentation hålls vid parkeringsplatsen nära Gamla Vasas ruiner, vid korsningen av Torigatan och Köpmansgatan. Evenemanget är en del av Europeiska kulturmiljödagarna, och efteråt kan besökare fortsätta till museet för att njuta av sensommarens stämning.

Sommarens sista öppetdag i slutet av augusti

Gamla Vasa museum ligger i det historiska Falanderhuset och är öppet endast sommartid. Sista chansen att besöka museet i år är lördagen den 30 augusti, då det stänger kl. 17. På museet finns även ett kafé för den som vill avrunda besöket med något gott.

Själva Gamla Vasa är i sig en upplevelse – dess gator, byggnader och parker berättar historien om en tid då staden låg längre österut än i dag. Augustis program bjuder på en unik möjlighet att både uppleva historiska lager och känna värmen i gemenskapen.

Oavsett om du är historieintresserad, musikälskare eller bara nyfiken på hur det känns att prata med en främling på picknick, välkomnar Gamla Vasa-dagen och dess kringarrangemang alla att vara med.

Källa: vaasa.fi

NYHETER

GALLERIVECKAN

Finlands första Gallerivecka 26–31.8.2025 – Makers' Gallery i Vasa är ett av de deltagande gallerierna

UNDER DEN SISTA veckan i augusti firas ett helt nytt slags kulturevenemang i Finland, då den första nationella galleriveckan öppnar sina dörrar för konstluskare runt om i landet. Under veckan som ordnas den 26–31 augusti ordnas över hundra konstutställningar och många andra avgiftsfria evenemang i gallerier från Äkäslompolo till Helsingfors och från Vasa till Joensuu.

I evenemanget deltar 73 gallerier från 24 orter och programmet är exceptionellt mångsidigt: vernissage, workshoppar, föreläsningar, konserter, konstnärsmöten och guidningar. Här finns också plats för mer avslappnade möten, som gemensamma promenader och konstpick-

nick. Nästan alla evenemang är öppna och avgiftsfria, så tröskeln för att delta är låg även för nybörjare.

Gallery Week är speciellt utformad för att uppmuntra nya besökare att utforska lokala konstgallerier. Målet är att synliggöra den mångsidiga och högklassiga konst som visas i gallerierna under hela året. Konstgallerier är inte bara för proffs eller etablerade besökare – de är platser där vem som helst kan möta konst, få nya idéer och kanske hitta en ny hobby eller inspirationskälla.

Makers' Gallery lyfter fram konst och gemenskap

I Vasa deltar Gallery Makers' Gallery i programmet för Galleriveckan och ordnar ett särskilt diskussionstillfälle och konstnärsmöte torsdagen den 28 augusti kl. 18. Kvällens gäst är konstnären Marjo Hyvärinen, som

berättar sin egen historia och presenterar sin utställning på distans.

På evenemanget deltar också experter från Österbottens Cancerförening, och det ordnas ett öppet informations- och diskussionsmöte där man diskuterar både konst och livets stora frågor. En del av intäkterna från försäljningen av utställningen doneras till Österbottens Cancerförenings verksamhet.

Det är gratis inträde till evenemanget Makers' Gallery.

Konst från när och fjärran

Galleriveckans program erbjuder en möjlighet att uppleva konst i dess olika former – från måleri och grafik till fotografi, skulptur och performance. Varje galleri lyfter fram sin egen särart och konstlivet i sin region, vilket gör veckan till en rik och mångsidig kulturresa även inom Finland.

Tips och mer information på sociala medier

Under och även före galleriveckan delas evenemangstips och programhögpunkter aktivt på sociala medier. Du kan följa evenemanget på Facebook och Instagram med ID @galleryweekfinland. Under augusti månad visas dagligen ett urval av mässor och evenemang på olika håll i Finland.

Galleriveckan erbjuder en unik möjlighet att se hur omfattande och högklassig konstverksamheten är i Finland – och hur nära den ofta är. Även om evenemanget är rikstäckande är dess hjärta lokalt: varje galleri är en bärare och utvecklare av kulturen i sin egen region.

NYHETER

NYA BILAR

Statistikcentralen: 57 % av nya bilar laddbara

FINLANDS BILPARK elektrifieras i snabb takt. Enligt färskas uppgifter från Statistikcentralen var mer än hälften – 57 % – av de personbilar som nyregistrerades i juli 2025 laddbara, antingen helelektriska eller laddhybrider.

I juli nyregistrerades totalt 5 425 personbilar, vilket är 4 % fler än i juli 2024. Sammanlagt registrerades under månaden 9 648 nya fordon, en ökning med en procent jämfört med året innan.

De helelektriska bilarna stod för den största tillväxten. Antalet nyregistreringar steg till 1 971, vilket är 47 % fler än året innan. Laddhybriderna uppgick till 1 141 fordon, och tillsammans med de helelektriska

bilarna blev det totalt 3 112 laddbara fordon – en ökning med 36 % jämfört med i fjol.

Tillväxten för elbilar märks särskilt i Nyland, där 54 % av alla helelektriska bilar registrerades.

Nedgången för traditionella drivmedel fortsätter

Nyregistreringarna av bensindrivna personbilar minskade i juli med 21 % jämfört med året innan, och uppgick till 2 039 bilar. Även dieseldrivna bilsantal sjönk, med 17 %. Andelen traditionella förbränningsmotorbilar krymper år för år, medan de elektriska alternativen tar större marknadsandelar.

Företag och organisationer stod för en betydande del av nybilsregistreringarna i juli: 2 235 personbilar registrerades för deras bruk, vilket motsvarar 41 % av alla nya person-

bilar.

Årsutvecklingen ändå fortsatt nedåt

Trots juli månads uppgång är utvecklingen för hela januari–juli fortfarande negativ. Under årets sju första månader registrerades 42 686 nya personbilar, vilket är 4 % färre än i fjol.

Det totala antalet nyregistrerade fordon under januari–juli uppgick till 75 057, en minskning med 5 %. Nyregistreringarna ligger på en låg nivå inom nästan alla fordonskategorier, även om sommarmånaderna har visat på en viss återhämtning.

Statistikcentralens siffror visar tydligt att elektrifieringen av Finlands bilpark fortsätter i snabb takt, även om den totala marknaden ännu inte har återhämtat sig till nivån före pandemin och den ekonomiska osäkerheten. Elektrifieringstrenden för personbilar verkar dock vara både tydlig och bestående.

NYHETER

FINLANDSSVENSK PRESS

Hur gick det till när ett Stockholmsföretag blev Vasablads ägare?

NÄR BONNIER NEWS sommaren 2023 tog steget in i den finlandssvenska tidningsvärlden var det mer än en affärstransaktion – det var en historisk omvälvning på en liten, språkligt unik mediemarknad. På bara ett drygt halvår gick det svenska mediet huset från att vara nykomling till att äga majoriteten av alla svenskspråkiga dagstidningar i Finland.

Först kom nyheten om att Bonnier News blev majoritetsägare i Hufvudstadsbladet, Västtra Nyland och Borgåbladet. Därefter följde ett ännu större drag: köpet av Vasabladet, Österbottens tidning och Syd-Österbotten. Kvar utanför jättens famn står nu bara några självständiga aktörer – som Åbo Underrättelser och tidningarna på Åland.

Att en lokaltidning för Närpes läsare ägs av ett Stockholmsbolag och delvis redigeras i Sundsvall kan kännas främmande. Det väcker frågor om närhet, identitet och lokalt engagemang. Sam-

tidigt är medievärlden mer global än någonsin, och ägarkoncentration är en trend som inte känner nationsgränser.

Från lokaltidning till del av en koncern

Men hur går det faktiskt till när en utländsk mediejätte tar över små finländska tidningshus? Vad händer bakom kulisserna – på organisationsnivå, i redaktionernas arbetsprocesser och i affärsmodellerna? Och vad tror publiken att ägarbytet kommer att betyda för innehållet och bevakningen?

Dessa frågor står i centrum för den nya forskningsrapporten Strategic media ownership across borders – Insights from case Bonnier News in Finland, som presenteras måndagen den 25 augusti på Svenska social- och kommunalhögskolan (Soc&kom) i Helsingfors.

Projektet har genomförts vid Soc&kom med finansiering från Media-alan tutkimussäätiö och Konstsfundet. Rapporten är på engelska, men seminariet hålls på svenska och det går att ställa frågor på finska eller engelska.

Publikens och experternas röst

Under presentationen kommer forskarna att redovisa både intervjuer med

redaktionsfolk och en publikundersökning om ägarbytet. Bland talarna finns mediekonsulten och doktoranden Jens Berg, som går igenom resultaten från intervjustudien, och äldre universitetslektorn Klas Backholm från Åbo Akademi, som presenterar publikens perspektiv.

Projektledaren Jenny Stenberg-Sirén, universitetslektor vid Soc&kom, sammanfattar och blickar framåt, medan inbjudna experter ger sina reflektioner – bland dem Katja Lehtisaari från Tammerfors universitet och den svenska mediekonsulten Anders Malmsten.

En ny mediekarta i Svenskfinland

Det är ingen överdrift att säga att ägarbytena ritat om den mediala kartan i Svenskfinland. Stora frågor kvarstår: Kommer centraliseringen att ge ekonomisk trygghet och bättre journalistik, eller riskerar lokala perspektiv att gå förlorade? Och hur mycket kan man egentligen bevara av den lokala rösten när styrningen sker från en annan stad – och ett annat land?

Seminariet den 25 augusti lär inte ge alla svar, men det kan bli ett viktigt tillfälle att diskutera makt, medier och framtiden för den finlandssvenska pressen. Vi kommer genast att referera rapporten då den har presenterats.

Kaskö Tidning

N:o 1

Organ för Kaskö, Närpes och Övermark.

1914

PRENUMERATIONSPRIS:

Hos redaktionen och hos tidningens kommissionärer: Helt år Fmk 4:—, Halvt år Fmk 2:—, En månad 50 penal. A postkontoren: Helt år Fmk 4,64, Halvt år Fmk 2,32, En månad 58 pi.

Onsdagen den 1 juli.

Redaktion och kontor: Rådhusgatan 14. Telefon 58.

ANNONSPRIS:

Före texten 8 penni, efter texten 6 penni pr millimeters spalthöjd

Tidningen utkommer varje helgfri onsdag och lördag kl. 10 f. m.

Kaskö Tidning

anmäler härmed sitt utkommande från den 1 juli. Tidningen utgives 2 gånger i veckan, varje onsdag och lördag på morgonen och utkommer detta år i 5-spaltigt format, som, i händelse tidningen vinner önskad spridning, från nästa år utvidgas till 6-spaltigt. Tidningens program angives i artikeln »Vid starten». Prenumerationspriset utgör:

för helt år 4 mark,
för halvt „ 2 „
för kvart „ 1 „
för månad 50 penni.

För hembärning inom staden erlägges 1 mark i året.

Prenumeration väkställes på postkontoren, hos tidningens agenter eller direkt hos redaktionen.

Annonspris 8 penni före texten 6 penni efter texten.

Läkare.

Uno A. Fiege Rådhusgatan 4.
Mottag. kl. 11—1.

Tandläkare.

Undertecknad återkommer snarligen ånyo till Kaskö.

L. EKLUND.

Sakförare.

JARL BJELKE
Vicehäradshövding.
Borgmästare i Kaskö. 52

Victor Söderström. Stadsfiskal.

ombesörjer: utskottningar, inkasseringar, bouppteckningar, arvskiften, lagfarter, inteckningar, konkursbevakningar m. m.

Kansallis-Osake-Pankki

gottgör räntan å

Depositionskontokurant-räkning	5 %
Depositioner:	
med 6 månad. uppsägning	5 %
„ 3 „ „	4 ½ %
„ 2 „ „	4 %
„ 1 „ „	3 ½ %
vid anfordran	3 %
Löpande räkning . . .	3 %
Sparkasseräkning . .	5 %
	38

Patria

Olycksfallförsäkring A. B.

Agentur: J. S. Sjölund.

Finska Försäkrings Aktieb. Providentia

meddelar:

Olycksfall-, sjuk-, inbrott-, garanti (uppbördsborgen) yacht & motorbåts samt resgodsförsäkringar, genom

K. J. Stuns.

Telf. 54.

Kaskö.

Ömsesidiga Försäkringsanstalten

SAMPO

Brand- (även Skogsbrand-), Olycksfall-, Sjö- (varor och frakt), Glas- och Inbrottsförsäkring. Mottager återförsäkringar från sockenbrandstods-föreningar samt meddelar försäkring å fiskebåtar och fiskebragder.

Hj. Grönlund.
Kaskö.

WASA AKTIE BANK

HUVUDKONTOR I WASA

AVDELNINGSKONTOR I

Helsingfors, Åbo, Tammerfors, Nystad, Björneborg, Kristinestad, Kaskö, Nykarleby, Jakobstad, Gamla-karleby, Uleåborg och Wöra.

KASKÖ, kontoret öppenhålles från kl. 11—2.

NÄRPES, „ „ „ „ 10—1.

EGET KAPITAL över 9 ¹/₂ mili. mk.

Högsta depositionsränta

Kapitalräkningsräntan

Sparkasseräkningsräntan

5%

Löpande räkningsräntan

3%

Frans Henrikson

Kristinestad.

Ständigt lager av:

Kolonialer, mjöl och Gryn,
Salt o. Tobaksfabrikater,
Fönsterglas, Petroleum,
Byggnadstegel m. m. m. m.

Goda varor! Billiga priser!

Gudstjänster.

I stadens kyrka. 4 söndagen efter Trefalt-daghet. Svensk högmässa kl. 10 f. m. Fink högmässa kl. 1 e. m.
Kollektion tillfaller kyrkans fonden.
I kyrkan hålles senast aftonsamkväm kl. 7 e. m. med sångledning av fröken Gunhild Linnberg (Söndagskvällen) berättelse m. m.
Frisällig kollekt uppböres till försämr för diakonifonden.

BESÖK

A. W. WINBERGS

Bageri och Kafé

Rådhusgatan 79.

Kustlägenheter.

Angarna

Per Brahe & P. Thorvöds
största passagerarångare på linjen,
avgår alternerande

Till Kristinestad, Mäntyluo (Björneborg), Raumo, Åbo, Hangö och Helsingfors varje onsdag kl. 9.30 f. m.

Till Wasa, Yxpilä (Gamla-karleby) och Jakobstad varje fredag kl. 2 p. d. medtagande passagerare och last.

Närmare meddelar:

19 Elis Sylvin.

Angfartyget „Norden“

avgår

från Åbo till Nädendal varje söndag kl. 8 f. m.

från Nädendal till Nystad varje söndag kl. 9.30 f. m.

från Nystad till Raumo varje söndag kl. 3 e. m.

från Raumo till Björneborg varje måndag kl. 2 f. m.

från Björneborg till Kristinestad via Sastmola, och Sideby varje måndag kl. 2 e. m.

från Kristinestad till Kaskö varje tisdag kl. 8 f. m.

från Kaskö till Wasa varje tisdag kl. 11 f. m.

från Wasa till Kaskö varje torsdag kl. 1 f. m.

från Kaskö till Kristinestad varje torsdag kl. 9 f. m.

från Kristinestad till Björneborg via Sideby och Sastmola varje torsdag kl. 12 p. d.

från Björneborg till Raumo varje fredag kl. 2 f. m.

från Raumo till Nystad varje fredag kl. 9 f. m.

från Nystad till Nädendal varje fredag kl. 2 e. m.

från Nädendal till Åbo varje fredag kl. 6.30 e. m.

Elis Sylvin. 18

Pianolektioner

meddelar

Verna Nyman.

Rådhusgatan 35.

Det första numret av Kaskö Tidning utkom den 1 juli år 1914, någon vecka innan första världskriget bröt ut. I årtionden var Kaskö Tidning en uppskattad tidning med ett inflytande som vida översteg Kaskös horisont. Ännu lever tidningen kvar nu med namnet SydÖsterbotten, som ägs av Bonnie News i Stockholm och delvis redigeras i Sundsvall.

ALKO

Alko: Försäljningen av alkoholfritt ökar kraftigt – men andelen är fortfarande liten

ALKOS FÖRSÄLJNINGSSIFFROR för juli visar en tudelad utveckling: den totala litermängden sjönk med 2,5 procent jämfört med juli i fjol, men försäljningen av alkoholfria drycker ökade med hela 65,1 procent.

Den största nedgången sågs i försäljningen av starka drycker, som minskade med 8,2 procent. Vinförsäljningen sjönk med fem procent, medan bryggeriprodukter – öl, cider och blanddrycker – ökade med 20,7 procent. Trots den kraftiga ökningen utgör alkoholfritt fortfarande mindre än två procent av Alkons totala försäljning.

Het juli styrde dryckesvalen

– Sommarens försäljning har präglats av fräschör och lätthet – mousserande viner, vita viner och roséviner. Även öl är en del av sommarens avslappnade måltider och umgänge, och deras försäljning ökade hos oss med över 28 procent. Den heta juli minskade däremot försäljningen av rödviner med omkring tio procent, säger Alkons produktkommunikationschef Matti Syrjä.

Alkoholfritt är mer än läsk

Enligt Syrjä är ökningen av alkoholfria alternativ en del av en global trend där kvaliteten och utbudet har förbättrats snabbt.

– Kvaliteten och bredden i sortimentet av alkoholfria produkter har ökat markant de senaste åren. Konsumenternas växande efterfrågan har också fått producenterna att satsa mer på kvalitet, och alkoholfritt är idag verkligen något helt annat än bara läsk, säger Syrjä.

Öl är dragloket bland de alkoholfria

alternativen, men även alkoholfria mousserande viner har blivit populära. Dessutom växer trenden med alkoholfria cocktails och färdiga mocktail-blandningar.

Skörde- och Oktoberfestöl på väg in i sortimentet

I slutet av augusti går Alkons sortiment in i skördesäsongen, då bland annat Oktoberfest-öl anländer till hyllorna. Mer detaljerad försäljningsstatistik finns på Alkons webbplats.

NYHETER

RYSSLANDS OPROVOCERADE ANFALL MOT UKRAINA

Kommentar: Toppmötet i Alaska – en diplomatisk déjà vu och ett förkrossande slag för Ukraina

DET MYCET upphaussade toppmötet mellan Trump och Putin i Alaska har avslutats, och resultaten är tydliga: det gav ingen vapenvila, ingen fredsplan och inget hopp för Ukraina. Det var långt ifrån en framgång, det var en häpnadsväckande seger för Vladimir Putin och ett förödande bakslag för Ukrainas suveränitet.

Ett toppmöte utan substans

Trots ”mycket produktiv” optik ledde toppmötet inte till någon konkret överenskommelse. Som The Guardian rapporterat erkände Trump: ”Det finns inget avtal förrän det finns ett avtal.” Samtidigt beskrev Putin mötet som ”bara en referenspunkt” – inte en lösning, men en språngbräda för mjukare diplomati. (Guardian)

Putins PR-kupp

Putin gick därifrån med mycket mer än bara uppmärksamhet. Han talade först på pressträffen – och satte både ton och narrativ på amerikansk mark. Som Reuters noterade var detta ingen tillfällighet – Putin säkrade en PR-vinst, samtidigt som han förblev ohotad. (Reuters) The Guardian lyfte fram hur hans ankomst och medias koreografi cementerade den segern ytterligare. Trump, å sin sida, överöste Putin med beröm och behandlade honom med ovanlig värme – och kommenterade senare på Fox News att mötet var en ”10” av 10. (Guardian, New York Post)

Från tomma ord till strategisk fördröjning

Putin insisterade på att den så kallade ”överenskommelsen” hade sina rötter i att ta itu med de ”grundläggande orsakerna” till konflikten – vilket i praktiken förstärkte hans icke-förhandlingsbara krav: ukrainsk Nato-uteslutning,

kontroll över östra Ukraina och bevarande av hans regim. Reuters: Detta var en klassisk förhållningstaktik – att använda diplomati som en fernissa samtidigt som man fortsatte de militära operationerna tämligen oförminskat. Som The Guardian noterade, använde Putin toppmötet för att förhålla medan han förberedde ytterligare militära aktioner.

Vem är det egentligen som bestämmer här?

Samtidigt klingar Trumps påståenden om att han är ”nära ett avtal” allt mer ihåligt. Han både lovordade toppmötet och parerade svåra frågor – och behöll en bild av framsteg utan någon substans. (The Times, Reuters)

En förlust för Ukraina

Slutresultatet är tydligt: inget genombrott, inga kompromisser, ingen vapenvila. Samtidigt går Putin därifrån mer stärkt än någonsin, efter att effektivt ha neutraliserat västerländsk kritik samtidigt som han sänt ett starkt budskap: Ryssland kan fortsätta att skriva om reglerna.

Europeiska allierade och ukrainska tjänstemän är oroliga, och det med rätta.

Toppmötet i Alaska må ha sett polerat ut, men i själva verket var det en mästarklass i politisk teater – ett segervarv för Putin.

Ledare: Alaska var Putins scen

DET MYCIKET upphaussade toppmötet i Alaska kommer inte att bli ihågkommet som ett steg mot fred utan som en förödmjukande uppvisning av västvärldens svaghet.

Det blev ingen vapenvila, inget avtal, inga framsteg för Ukraina. I stället stod Vladimir Putin som den obestridda segraren. Han dominerade presskonferensen och förklarade lugnt att samtalen ”bara är en referenspunkt”, medan Donald Trump muttrade att ”det finns inget avtal förrän det finns ett avtal”.

Detta är inte diplomati. Det är kapitulation förklädd till dialog. Kreml fick den plattform, de rubriker och den legitimitet de längtar efter – utan att göra den minsta eftergift. Ukraina fick ingenting.

Genom att ge Putin en global scen utan att kräva resultat signalerade väst att aggression lönar sig. Alaska var inte ett fredstoppmöte. Det var teater – och Putin skrev manuset.

RYSSLANDS OPROVOCERADE ANFALL MOT UKRAINA

Ukraina - en kort historia

The name of Ukraine in Ukrainian, decorated with the Ukraine flag colors and with a warp effect.

Jurta

Creative Commons Zero, Public Domain Dedication

Ukraina har en lång och komplex historia. För över 1 000 år sedan var området centrum för Kievriket, den största och mäktigaste staten i Europa vid den tiden. Men efter år av interna konflikter och invasioner av mongolerna togs landet över av Litauen och blev senare en del av det polsk-litauiska samväldet.

I mitten av 1600-talet bildade ukrainarna sin egen stat, kosackhetmanatet, efter att ha gjort uppror mot det polska styret. Trots påtryckningar från Moskva lyckades landet förbli självständigt i mer än 100 år. I slutet av 1700-talet var dock större delen av Ukraina absorberat i det ryska imperiet.

Efter att det ryska imperiet kollapsade 1917 blev Ukraina under en kort tid självständigt, men föll snart under sovjetisk kontroll. Sovjettiden var hård: två svältkatastrofer på 1920- och 1930-talen dödade mer än åtta miljoner människor. Under andra världskriget dog ytterligare sju till åtta miljoner ukrainare under både nazisternas och Sovjets ockupation. Kärnkraftskatastrofen i Tjernobyl 1986 släppte ut massiv strålning och blev en av de värsta olyckorna i historien.

När Sovjetunionen upplöstes 1991 röstade Ukraina starkt för självständighet. Men det nya landet kämpade med korruption, svag demokrati och ekonomiska problem.

Den orangea revolutionen 2004–2005 pressade den regeringen att tillåta rättvisare val. Den politiska kampen fortsatte och 2013–2014 bröt massprotester ut efter att president Viktor Janukovyč avvisat ett handelsavtal med EU till förmån för Ryssland. Våldet mot demonstranterna ledde till att han föll från makten och flydde till Ryssland. Strax därefter invaderade och annekterade Ryssland Krim 2014. Det underblåste också kriget i östra Ukraina, där striderna har fortsatt sedan dess. År 2022 hade över 14 000 civila dödats eller skadats.

Den 24 februari 2022 inledde Ryssland en fullskalig invasion av Ukraina – det största kriget i Europa sedan andra världskriget. Till en början erövrade de ryska styrkorna stora områden, men de underskattade Ukrainas beslutsamhet. I dag gör Ryssland anspråk på fyra ukrainska regioner, men kontrollerar dem inte fullt ut, och världen har inte erkänt dessa annekteringar.

Kriget har tvingat mer än sex miljoner ukrainare att fly utomlands, vilket har skapat Europas största flyktingkris sedan andra världskriget. President Volodymyr Zelenskij har fokuserat på att ena ukrainarna, kämpa för att återfå förlorade territorier och arbeta för ett EU-medlemskap.

Källa: <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/>

UKRAINE

UKRAINE PRESIDENT

Presidents of Ukraine and the United States Discussed the Meeting in Alaska in a Bilateral Format and Then Together with European Leaders

16 August 2025 - 12:40
President of Ukraine Volodymyr Zelenskyy held a phone call with President of the United States of America Donald Trump. The leaders first spoke in a bilateral format for almost an hour, after which a conversation took place that was joined by European leaders.

The participants of the conversation included: U.S. Secretary of State Marco Rubio, U.S. Special Presidential Envoy Steve Witkoff, President of France Emmanuel Macron, President of Finland Alexander Stubb, Federal Chancellor of Germany Friedrich Merz, Prime Minister of the United Kingdom Keir Starmer, President of the Coun-

cil of Ministers of Italy Giorgia Meloni, President of Poland Karol Nawrocki, President of the European Commission Ursula von der Leyen, President of the European Council António Costa, and NATO Secretary General Mark Rutte.

Volodymyr Zelenskyy emphasized that Ukraine is ready to work as productively as possible for the sake of genuine peace.

The U.S. President informed about his meeting with the Russian leader in Alaska and the main points of their discussion. The Head of State noted that America's strength has an impact on the development of the situation.

Volodymyr Zelenskyy stres-

sed that he supports Donald Trump's proposal for a trilateral meeting between Ukraine, the United States, and Russia, since the most important and sensitive issues can only be discussed at the level of leaders, and such a format is suitable for this.

The Presidents of Ukraine and the United States agreed to discuss all details more thoroughly during their meeting in Washington on Monday, August 18. Volodymyr Zelenskyy thanked Donald Trump for the invitation.

The Head of State noted that it is important that European partners, together with the United States, be involved at every stage to ensure a reliable security

architecture for Ukraine. Volodymyr Zelenskyy welcomed the positive signals from the American side regarding participation in these guarantees, which were also discussed during the conversation.

Coordination of Ukraine's joint positions with all partners continues.

COPYRIGHT: The Presidential Office of Ukraine. All materials featured on this site are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International. The use of any materials posted on the website is permitted provided you link to www.president.gov.ua regardless of full or partial use of materials.

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Helene Schjerfbeck

10.7.1862, Helsinki

23.1.1946, Saltsjöbaden, Ruotsi

Flickporträtt ; Flickhuvud, 1886

EVENEMANG

UMEÅ KVINNOHISTORISKA MUSEUM

I RIKETS HEMLIGA TJÄNST

4.5 - 20.8.2025

Möt kvinnorna i svensk underrättelsetjänst under andra världskriget. Hotellstäderskor, hembiträden och sekreterare värvas till den svenska underrättelsetjänsten. I hemlighet tjänstgör de som informanter, kurirer eller infiltratörer. Andra anställs vid postkontrollen, telefonkontrollen eller Försvarsstabens kryptoavdelning för att skriva maskin, dechiffrera, översätta och genomskåda brev och samtal efter misstänkta saker.”

<https://www.kvinnohistoriskt.se/>

MALAX

Sensommar vid Söderfjärdsbacken 6.9.2025 kl. 13-16

Kom och kolla in Söderfjärdsbackens bostadsområde och besök det splittrerna daghemmet! Representanter från olika hustillverkare är på plats. Kommunen informerar om lediga bostadstomter och det är möjligt att bekanta sig med området och daghemmet.

www.malax.fi

VASA STADSTEATER

PIAF

Premiär 11.9.2025 KL. 18

Romeo-salen

”I september 2025 har musikalpjäsen Piaf – Jag ångrar ingenting premiär på Vasa stadsteaters Romeo-scen, som berättar den unika livshistorien på flera scener om Édith Piaf, som blev världsberömd från Paris gator.”

Rollen som Piaf tolkas av teaterskådespelerskan Sonja Halla-aho.

<https://www.netticket.fi/piaf-vaasa>

Jorma Panula - Dirigentkurs Konsert

19.9.2025 vid 18-tiden

Vasa stadshus

I samarbete med Panula Academy.

Vasa stadsorkester

cond. Studenter på dirigentkursen

”Under årtiondenas lopp har Jorma Panulas kurser i Vasa sett både framtida världsstjärnor i dirigeringsvärlden och pedagoger som gjort viktigt grundarbete. Maestro Panula, som har en enorm mängd erfarenhet, hittar essensen i musiken, och kursernas popularitet visar att han också vet hur han ska förmedla den till sina elever. I den sista konserten på dirigentkursen kommer vi att dra full nytta av det vi lärt oss under veckan!”

Las Vegas

2.10.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Antti Rissanen

Sol. Juki Välipakka & Chiara Orlandi

Kom och flyg med mig, flyg mig till månen, på mitt sätt, jag vill bli älskad av dig.... <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuuria-vaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/las-vegas/>

VAASA BAROQUE

LES ARTS FLORISSANTS—OPERA

10.10.25 KL 19.00 Vasa Stadshus

11.10.25 kl 19.00 Riddarhuset, Helsingfors

vaasabaroque.com

VASA STADSTEATER

ONÖDIGA MÄNNISKOR

Premiär 23.10.2025 KL. 19

Juliet Hall

Ett av de mest inflytelserika dramerna inom finsk dramatik.

<https://www.netticket.fi/tarpeettomia-ihmisia-vaasa>

HELSINGFORS BOKMÄSSA

23.-26.10.2025

i Helsingfors Mässhall.

Helsingfors Bokmässa grundades för 25 år sedan på begäran av bokbranschen – nu är evenemanget större än någonsin. I år ordnas Helsingfors Bokmässa för 25:e gången, och i fjol hade den nästan 98 000 besökare.

Nu är detta höstens viktigaste kulturhändelse, Temat för Bokmässan 2025 är Bildning och Glädje!

Samtidigt, med samma biljett: Wine & Food-event

<https://kirjamessut.messukeskus.com/>

VAASA BAROQUE

SCHÜTZ: MUSIKALISCHE EXEQUIEN

25.10.26 KL 19.00 Trefaldighetskyrkan i Vasa

26.10.25 Pargas kyrka

vaasabaroque.com

VASA STADSORKESTER

BAROCKENS PRAKT OCH SKÖNHET

30.10.25 kl 18.00

Stadshuset

Vaasankaupunginorkesteri-fi

VASA LITTFEST 2025

13.-15.11.2025.

Vasa LittFest är en tvåspråkig litteraturfestival som har arrangerats i Vasa sedan 2001.

Festivalen bjuder på fördjupande diskussioner som öppnar upp viktiga teman och tankar. I år är temat Gräns(er), det utlovas djuplodande dagar av litteratur!

vaasa.fi/littfest

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

DANCE

Snellmansalen

14.11.19.25 kl 19.00

15.11.25 kl 19.00

Hyvinkäänsali, Hyvinge

Malin Broman, Noah Hellwig

www.kamariorkesteri.fi

BEATLES GOES KOKKOLA

Snellmanssalen, Karleby

21.11.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Jussi Lampela

Markku Veijalainen, presentatör

”Vasa stadsorkester besöker Karleby med sitt populära Beatles-program tillsammans med Markku Veijalainen, som vet allt om 1960-talets popkultur. Under kvällen kommer vi att få höra fantastiska historier och framför allt rika arrangemang av sångboken till Liverpools Fab Four.”

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuuria-vaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/beatles-goes-kokkola/>

KÅLKKÅBRA Karleby Operafestival

14-16.11.25

”Från människor till människor och opera för operans skull”

www.kpkamariooppera.fi

RUSK

18-22.11.2025

Kammarmusik i Jakbostad

Konstnrlig ledare

Anna-Maria Helsing

Årets tonsättare

Dobrikna Tabakova

www.ruskfestival.fi

MELLERSTA ÖSTERBOTTENS KAMMARORKESTER

Julkonsert

12.12.25 kl 19.00

Gamlakarleby stadskyrka

www.kamariorkesteri.fi

JULORATORIET

19.12.2025 kl 18

Vasa stadsorkester

cond. Tomas Djupsjöbacka

Sol. Kathrin Lorenzen, sopran

Jingjing Xu, alt

Juan de Dios Mateos, tenor

Aksel Daveyan, bas

Kammarkören Canticum Maris

Johann Sebastian Bach:

Juloratoriet, kantaterna 1-3

Finns det något festligare julmusik än Johann Sebastian Bachs Juloratorium, som med sin omfattande uppställning av artister, arior och körnummer är ett ymnighetshorn med alla mått mått?

<https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/kulttuuria-vaasassa-ja-seudulla/vaasan-kaupunginorkesteri/juloratorio/>

VAASA BAROQUE

DE VACKRASTE BAROCKJULSÅNGERNA

20.12.25 kl 18.00 Karjasilta kyrka i Uleåborg

21.12.25 kl 10.00 Kaustby kyrka

Kl 18.00 Schaumansalen, Jakobstad

22.12.25 kl 19.99 Brändö kyrka

vaasabaroque.com

MEDIESPRÅK 2026

Åbo, i januari eller februari 2026

Svensk presstjänst och Centret för livslångt

VASA UNIVERSITET

Stadsexpert Sampo Ruoppila blir arbetslivsprofessor vid Vasa universitet

DOKTORN I SAMHÅLLSVETENSKAP Sampo Ruoppila har utsetts till ny arbetslivsprofessor vid Vasa universitet. Hans expertområde är stadsforskning, och i sin nya roll kommer han att främja samarbetet mellan universitetet och Vasa stad.

Ruoppila tar med sig en bred erfarenhet av stadsforskning, forskningssamarbeten och praktisk stadsutveckling. Han har tidigare arbetat som forskare vid Helsingfors universitet, lett stadsforskningsprogrammet vid Åbo universitet och stad, samt varit gästprofessor vid Politecnico di Milano. För närvarande arbetar han också deltid som forskare vid Helsingfors universitet och är delägare i SpinUnit Lab Oy, ett företag som specialiserar sig på smart stadsplanering.

Målet: Stärkt samarbete mellan univer-

sitet och stad

Ruoppilas uppdrag innebär att utveckla den så kallade "Vasamodellen", där universitetets expertis ska kopplas mer systematiskt till stadens utveckling.

– Vasaregionen har ambitiösa mål när det gäller grön omställning och tillväxt. Konkurrenskraftiga företag behöver en levande och attraktiv stad. Forskningens roll i beslutsfattandet är avgörande, och jag vill bygga samarbeten som gynnar både universitetet och staden, säger Ruoppila.

Han betonar att samarbeten mellan städer och universitet spelar en viktig roll i regional utveckling. I Vasa syns detta redan i exempelvis EnergyVasa-klustret, där universitetet samarbetar med företag och myndigheter.

Långsiktigt samarbete bortom enskilda projekt

Enligt Ruoppila är nyckeln att skapa samarbetsmodeller som inte är beroende av enskilda projekt utan bygger på långsiktig

verksamhet.

– Vasa universitet bedriver redan betydande forskning om stads- och regional utveckling. Jag vill göra den mer systematiskt och öka dess samhällspåverkan, säger han.

Ruoppila har en omfattande publikationslista och internationell erfarenhet inom stadsforskning. Han är docent vid Åbo universitet och har handledt flera doktorsavhandlingar.

– Jag ser fram emot diskussioner om hur forskningssamarbetet i Vasa kan utvecklas för att bli ännu mer effektivt, säger Ruoppila.

Arbetslivsprofessuren är en deltidstjänst som sträcker sig över två år och ingår i den akademiska enheten för ledarskap.

FOTO: Sampo Ruoppila, professor i arbetsliv vid Vasa universitet. Foto: Olli-Pekka Orpo. Foto fritt att använda.

VÄLFÄRDSOMRÅDET

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Välfärdsområdet: Renoveringen av T-huset inleds på Vasa centralsjukhusområde

RENOVERINGEN AV T-huset, som ligger i området kring Vasa centralsjukhus, inleds i början av hösten 2025. Byggnaden stod klar 1995 och renoveringen gäller våning 2 och 3.

Byggarbetsplatsen kommer att begränsas utomhus till området mellan T-huvudingången och kundapoteket, men båda kommer att vara i bruk som vanligt under renoveringen.

Nya lokaler för förlossning och gynekologisk vård

Efter renoveringen kommer lokalerna att inrymma förlossningssalar, Seri-stödcentret samt mödra- och

gynekologiavdelningen. I anslutning till T-huvudentrén kommer det också att finnas en ny yta för OLKA:s verksamhet och patientorganisationer. Inflyttning i de nyrenoverade lokalerna är planerad till början av 2027.

Antalet förlossningssalar kommer att förbli detsamma, men de kommer att ha fler förlossningsbås. Den största förändringen på avdelningen är att alla patientrum kommer att ha egen toalett och dusch.

– Lokalerna kommer att göras moderna och anpassningsbara. Personalen deltar aktivt i planeringen och man lyssnar också på patienternas önskemål”, säger biträdande avdel-

ningsskötare Jaana Ekebohm.

Framtida behov beaktas i planeringen

I renoveringen fokuserar man på kundorientering, ergonomi och tillgänglighet. Energieffektivisering, nya tekniska lösningar och kostnadseffektiv service och underhåll är också viktiga mål.

Funktionerna på de övriga våningarna i T-huset, såsom fysioterapiavdelningen, fortsätter som de ska under renoveringen.

Climate change temperature anomaly in July 2025 relative to the July average for the period 1991–2020. Data source: ERA5. Credit: Copernicus Climate Change Service /

VÄLFÄRDSOMRÅDET

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Välfärdsområdet: Äldre får sin röst hörd vid bedömning av funktionsförmågan

NU KAN ÄLDRE PERSONER själva bedöma sin funktionsförmåga med en enkel blankett på nätet. Frågorna handlar bland annat om hälsa, rörlighet, matvanor, smärtor och sociala kontakter. Syftet är att inspirera till förändringar som kan förbättra vardagen.

– Vi vill stöda äldre att bevara både funktionsförmåga och välbefinnande. Allt börjar med att den äldre själv får berätta hur hen upplever sin situation, säger Ann-Sofi Larsson, RAI-expert vid Österbottens välfärdsområde.

Bra att göra vid förändringar i vardagen

Det kan vara klokt att fylla i blanketten om man till exempel har slutat med en hobby, träffar färre vänner och släktingar eller tycker att vardagssysslor blivit tyngre. Orsaken kan vara minnesproblem, hörselnedsättning, rädsla för att ramla eller annat som gör livet svårare.

Att fylla i blanketten leder inte automatiskt till att man får service eller blir kontaktad av vårdpersonal. Om man behöver hjälp ska man själv ta kontakt med vården.

Stöd finns att få
I Österbotten finns många tjänster som kan stöda äldre, som hjälpmedelsservice, hemrehabilitering, seniorrådgivning och minnespoliklinik. Om man vill kan man ge vårdpersonalen tillstånd att läsa svaren i blanketten.

Svaren kan även användas anonymt för att utveckla tjänsterna och samarbetet mellan välfärdsområdet och kommunerna.

Mer information och anvisningar finns på osterbottensvalfard.fi.

Är du 65+?

Nu kan du själv bedöma din hälsa, rörlighet och vardag med en enkel nätblankett.

☐ Hjälper dig se vad som fungerar bra och vad som kan förbättras.

☐ Du bestämmer själv om vården får se dina svar.

Mer info: osterbottensvalfard.fi

SKOLORNA

SKOLORNA BÖRJAR

Antalet förstaklassare fortsätter att minska – 51 000 barn börjar skolan i höst

ANTALET ELEVER i första klass har minskat i alla landskap i Fastlandsfinland mellan 2020 och 2024. Kvantitativt sett var minskningen störst i Nyland, med över 1 000 elever och flest elever. Relativt sett har dock antalet förstaklassare minskat mest i Kymmenedalen (20 %), Mellersta Finland (18 %) och Kajanaland (17 %).

Sammanlagt studerar årligen cirka 546 000 elever i årskurserna 1–9 i den grundläggande utbildningen. Av dem studerar 6 procent vid en svenskspråkig läroanstalt. För 12 procent av grundskoleeleverna är deras modersmål något annat än finska, svenska eller samiska. Andelen elever med främmande språk som modersmål har ökat stadigt.

Dessutom studerar årligen 7 500 personer lärokursen i den grundläggande utbildningen eller ämnen inom den grundläggande utbildningen för vuxna.

Över 10 000 elever deltar årligen i utbildning som handleder för den grundläggande utbildningen för barn och unga med invandrarbakgrund. Antalet elever i förberedande undervisning inom den grundläggande utbildningen har minskat under de senaste två åren. En av orsakerna till detta är att antalet barn och unga som kommer från Ukraina har minskat.

Det totala antalet studerande i gymnasieutbildning har ökat stadigt

Uppskattningsvis kommer över 37 000 elever att inleda sina gymnasiestudier i höst. Siffran har varit mer eller mindre oförändrad under de senaste åren. I be-

dömningen ingår de som studerar enligt vuxenlärokursen som leder till studentexamen i gymnasieutbildning.

Däremot har det totala antalet studerande inom gymnasieutbildning ökat stadigt. År 2024 fanns det totalt cirka 112 200 studerande i gymnasierna, jämfört med 111 400 året innan. Ökningen av det totala antalet studenter och det faktum att antalet nya studenter har varit oförändrat innebär att allt fler studenter ägnar mer än tre år åt sina studier.

Trots ökningen av det totala antalet studerande har antalet studerande som studerar för studentexamen enligt lärokursen för vuxna minskat med omkring 600 personer sedan 2021. År 2024 uppgick antalet till cirka 11 100.

Kvantitativt sett har antalet studerande i gymnasiet ökat mest i Nyland under åren 2020–2024, med nästan 3 300 studerande. Relativt sett har ökningen varit störst i Mellersta Österbotten (10 %) och Norra Österbotten (5 %). Antalet studerande i gymnasieutbildning har minskat mest både kvantitativt och relativt sett i Södra Savolax (23 %).

År 2024 var 42 procent av studerandena i gymnasieutbildning män och 58 procent kvinnor.

Antalet studerande som påbörjar en yrkesinriktad grundutbildning är fortsatt stabilt

Inom utbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen inleder cirka 40 000 studerande i allmänhet sina studier i augusti varje år. Sedan 2020 har 8–9 procent av denna grupp avlagt delar av en grundexamen. Studier för en yrkesinriktad grundexamen kan inledas under hela året, men andelen som börjar i augusti har i allmänhet varit cirka två tredjedelar av dem som inlett under hela året.

I allmänhet inleder över 4 000 studerande sina studier för yrkes- eller specialyrkesexamen i augusti varje år, men år 2024 var de 3 800 studerande. Av dem som påbörjat yrkes- eller specialyrkesexamen har 16–19 procent avlagt examen efter 2020.

Det exakta antalet studerande som inleder sina yrkesstudier i augusti i år blir känt i början av september. Till dem som inlett utbildningen hör också de som inte avlagt grundskolan på våren samma år.

År 2024 hade 19 procent av de studerande som avlade en yrkesinriktad grundexamen ett främmande språk som modersmål. Av dem studerade 40 procent inom hälsa och välfärd och 21 procent inom servicesektorn. Andelen personer med ett främmande språk som modersmål har ökat stadigt sedan 2020, då den var 14 procent av alla studerande.

Av alla studerande som avlagt yrkesinriktad grundexamen var 49 procent kvinnor, men av dem som påbörjat yrkes- eller specialyrkesexamen var andelen kvinnor 59 procent. Det populäraste området för kvinnor som avlägger kandidatexamen är hälsa och välfärd, där 39 procent av de kvinnliga studerandena studerar. När det gäller yrkesexamina och specialyrkesexamina är ekonomibranschen populäraste för kvinnor, där 41 procent av de kvinnliga studerandena studerar.

På motsvarande sätt studerar män mest inom det tekniska området: 45 procent av männen som studerar till en yrkesinriktad grundexamen och 32 procent till en yrkes- och specialyrkesexamen. Inom yrkes- och specialyrkesexamina är handels- och förvaltningsbranschen populär också bland män, eftersom en tredjedel av dem studerar inom detta område.

Källa: _Utbildningsstyrelsen

ASTRONOMI

ASTRONOMI

Blicka uppåt! Perseidernas meteorsvärm lyser upp augustinätterna

VARJE ÅR i augusti bjuder himlen på en av sina mest storslagna föreställningar – Perseidernas meteorsvärm. I år når den sin höjdpunkt natten mellan måndagen den 12 och tisdagen den 13 augusti, och astronomer förutspår ett särskilt intensivt skådespel. Under ideala förhållanden kan du räkna med upp till 90 “stjärnfall” i timme

Ett kosmiskt möte

Perseiderna uppstår när jorden korsar det svansliknande spår av stoft och småpartiklar som kometen Swift–Tuttle lämnat efter sig under sina färder runt solen. Dessa dammkorn, som oftast inte är större än sandkorn, rusar in i jordens atmosfär i hastigheter på cirka 60 kilometer per sekund. Friktionen får dem att hetta upp och förintas i ett ögonblick – och det är denna brinnande färd vi ser som ljusa strimor på himlen.

Namnet “Perseiderna” kommer från stjärnbilden Perseus, där meteorsvärmens så kallade radiant – den punkt på himlen där strimmorna tycks utgå ifrån – ligger.

När och var ska man titta?

I Finland syns Perseiderna bäst i landets södra och mellersta delar, eftersom de ljusa sommarnätterna i norr fortfarande kan störa sikten. Den bästa tiden att titta är mellan midnatt och gryningen, då radianten står som högst på himlen och antalet synliga meteoror ökar.

Vill du maximera upplevelsen? Sök dig till en plats med fri horisont och minimalt med ljusföroreningar. Byggbelysning, gatlampor och upplysta fasader kan drastiskt minska antalet meteoror du ser. Ursa Astronomiska Förening rekommenderar att man tar hjälp av Skywarden’s Observation Service för att hitta mörka platser.

I Vasa är Meteoriihi på Söderfjärden en utmärkt observationsplats. Här har du fri sikt i alla väderstreck och gott om utrymme för både stjärnkikare och picknickfilar. Adressen är Marenintie 292.

Perfekta förhållanden i år

I år sammanfaller Perseidernas topp med en första kvartmåne, vilket innebär att månens ljus är svagt och inte stör sikten. Detta är en lycklig omständighet – en stark måne kan annars dränka de svagare meteorerna i sitt sken.

Dessutom inträffar toppnatten mitt i

veckan, vilket ofta innebär färre bilar och människor ute på landsbygden. Den som kan ta sovorgon dagen efter har alltså ett guldläge för en lång natt under stjärnorna.

Så förbereder du dig

Att se Perseiderna kräver ingen dyr utrustning – tvärtom är det bästa verktyget dina egna ögon. Men några enkla förberedelser kan göra upplevelsen ännu bättre: Kom tidigt så att du hinner vänja ögonen vid mörkret. Det tar ungefär 30 minuter för synen att ställa om.

Klä dig varmt – även augustinätter kan bli kyliga.

Ta med en filt eller stol att ligga på, så slipper du få ont i nacken.

Ha tålamod – meteorerna kommer i omgångar, ibland med längre pauser emellan.

Mer än bara ljusstreck

Perseiderna är inte bara en astronomisk händelse – det är också en kulturell upplevelse. I många kulturer ses stjärnfall som lyckobringande, och i modern tid är det en perfekt anledning att samlas med familj och vänner för att dela en gemensam stund under den öppna himlen.

För barn kan det bli en magisk introduktion till astronomin. Att ligga ute en sommarkväll, titta upp och vänta på det plötsliga, flyktiga strecket över himlen är en påminnelse om vår lilla plats i universum – och om dess skönhet.

Ett återkommande skådespel

Perseiderna återkommer varje år, men styrkan varierar beroende på hur tätt partikelfältet är och hur förhållandena på jorden ser ut. Även om 2025 års meteorsvärm inte är den mest intensiva i historien, pekar prognoserna på en ovanligt klar och ljus topp.

Så boka in natten till den 13 augusti i kalendern, stäng av mobilens skärmljus och rikta blicken mot nordost. Med lite tur får du se ett tiotal meteoror på bara några minuter – några korta, några långa och gnistrande, och kanske en eller annan med rödaktig nyans.

Himlens eget fyrverkeri väntar.

KLIMATFÖRÄNDRINGEN

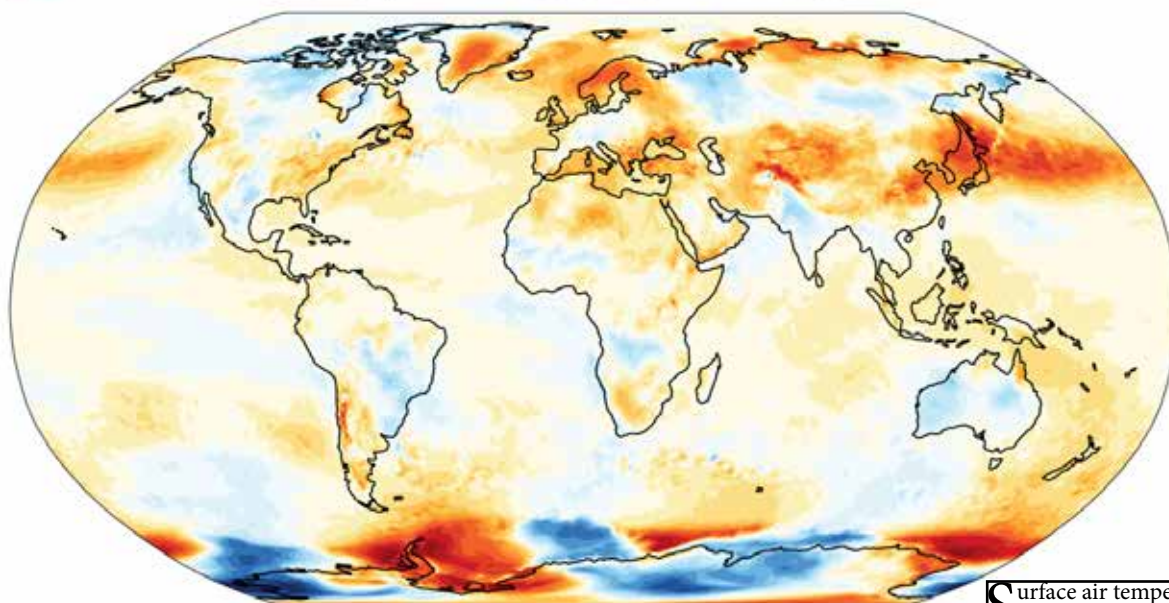
KLIMATFÖRÄNDRINGEN

Copernicus: Den tredje varmaste juli innebär en liten paus från de globala temperaturrekorden

Surface air temperature anomaly • July 2025

Reference period: 1991–2020 • Data: ERA5 • Credit: C3S/ECMWF

Surface air temperature anomaly for July 2025 relative to the July average for the period 1991–2020. Data source: ERA5. Credit: Copernicus Climate Change Service /

PROGRAMME OF
THE EUROPEAN UNION

IMPLEMENTED BY

ENLIGT NYA UPPGIFTER från Copernicus Climate Change Service var juli 2025 den tredje varmaste juli som någonsin uppmätts i världen. Den genomsnittliga globala lufttemperaturen vid ytan för månaden var 16,68 °C, vilket är 0,45 °C varmare än en typisk juli mellan 1991 och 2020.

Även om juli 2025 var något kallare än de rekordvarma julimånaderna 2023 och 2024, var det ändå 1,25 °C varmare än det förindustriella genomsnittet från 1850–1900. Detta innebär att även med en liten sänkning av den globala temperaturen fortsätter den långsiktiga uppvärmningstrenden.

Europa kände av hettan – särskilt i norr

Även i Europa var juli 2025 ovanligt varm. Medeltemperaturen över land var 1,30 grader högre än normalt. I norra Europa, särskilt Sverige och Finland, drabbades landet av kraftiga värmeböljor. Sydöstra Europa drabbades också av värmeböljor och skogsbränder, och Turkiet rapporterade ett nytt nationellt rekord på 50,5 grader.

Vissa delar av Europa, som Centraluropa, västra Ryssland och delar av Spanien, var svalare än genomsnittet.

Resten av världen: blandade temperaturer

Utanför Europa sågs temperaturer över genomsnittet i områden som Himalaya, Kina och Japan. Å andra sidan uppmättes temperaturer under genomsnittet i delar av Antarktis, liksom i Nord- och

Sydamerika, Indien, Australien och delar av Afrika.

Varning från klimatexperter

Carlo Buontempo, direktör för Copernicus klimatförändringstjänst, kommenterade:

”Även om sviten av rekordmånader har avbrutits, har klimatförändringarna inte upphört. Vi upplevde fortfarande extrem hettan och förödande översvämningar i juli. Om vi inte minskar utsläppen av växthusgaser snabbt kan vi förvänta oss fler temperaturrekord och förvärrade effekter.

Om Copernicus: Copernicus klimatförändringstjänst (C3S) drivs av Europeiska centrumet för medellånga väderprognoser och finansieras av EU. Den övervakar klimatet med hjälp av satellit- och väderdata från hela världen.

HÄLSA

DIET OCH HÄLSA

Två äpplen om dagen är bra för din hälsa

ORDSPRÅKETt "ett äpple om dagen håller doktorn borta" kan behöva uppdateras, eftersom ny forskning tyder på att konsumtion av två äpplen dagligen ger ännu större hälsofördelar. Gastroenterologen Dr. Joseph Salhab framhåller att äpplen, som är rika på fibrer och antioxidanter, bidrar till leverhälsa, förebyggande av cancer, viktkontroll och förbättrad metabolisk funktion (Salhab 2023). Den här artikeln utforskar de vetenskapliga bevisen som stöder påståendet att två äpplen om dagen kan förbättra det allmänna välbefinnandet.

Hälsofördelar med två äpplen om dagen 1. Leverhälsa och minskad risk för fett-lever

Äpplen innehåller polyfenoler, särskilt flavonoider och pektin, som har visat sig minska fettansamlingen i levern. En studie publicerad i The American Journal of Clinical Nutrition fann att äppelpolyfenoler signifikant minskar markörer för oxidativ stress och inflammation i levern (Koutsos et al. 2015). Dr Salhab konstaterar att "antioxidanterna och fibrerna i äpplen hjälper till att minska risken för leversjukdomar" (Salhab 2023).

2. Förebyggande av tjocktarmscancer

Det höga fiberinnehållet i äpplen främjar tarmhälsan genom att öka nyttiga bakterier och minska cancerframkallande föreningar i tjocktarmen. En metaanalys i Public Health Nutrition rapporterade att regelbunden äppelkonsumtion är förknippad med en 20 % lägre risk för kolorektal cancer (Fabiani et al. 2016). Dr Salhab betonar att "skyddande föreningar i äpplen minskar risken för tjocktarmscancer" (Salhab 2023).

3. Förbättrad kontroll av kolesterol och blodsocker

Äpplen är rika på lösliga fibrer, särskilt pektin, som binder till kolesterol i tarmen och underlättar dess utsöndring. En studie i JAMA Internal Medicine visade att dagligt äppelintag sänker LDL-kolesterolet med upp till 10 % (Hyson et al. 2015). Dessutom hjälper den långsamma matsmältningen av äppelfibrer till att stabilisera blodsockernivåerna, vilket minskar risken för diabetes (Salhab 2023).

4. Viktkontroll och mättnad

Fiber- och vatteninnehållet i äpplen ökar mättnaden och minskar det totala kaloriintaget. Forskning i Appetite fann att delta-are som åt äpplen före måltiderna konsumerade färre kalorier än de som inte gjorde det (Flood-Obbagy och Rolls, 2009). Dr Salhab säger att äpplen är "ett bra mellanmål för

viktkontroll" (Salhab 2023).

5. Fördelar för den mentala hälsan

Utöver den fysiska hälsan kan äpplen också stödja det mentala välbefinnandet. En studie från National University of Singapore visade att fruktkonsumtion, inklusive äpplen, är kopplad till lägre risk för depression hos äldre vuxna (Goh et al. 2022).

Vetenskapliga bevis stöder starkt hälsofördelarna med att konsumera två äpplen dagligen. Från leverskydd till mental hälsa är äpplen ett kostnadseffektivt och naturligt sätt att förbättra det allmänna välbefinnandet. Som Dr. Salhab avslutar, "Två äpplen om dagen kan avsevärt förbättra flera aspekter av hälsan" (Salhab 2023).

Referenser

- Fabiani, Roberto, Minelli Liliana, and Patrizia Rosignoli. 2016. "Apple Intake and Cancer Risk: A Systematic Review and Meta-Analysis of Observational Studies." *Public Health Nutrition* 19 (14): 2603–2617.
- Flood-Obbagy, Julie E., and Barbara J. Rolls. 2009. "The Effect of Fruit in Different Forms on Energy Intake and Satiety at a Meal." *Appetite* 52 (2): 416–422.
- Goh, Xin Yi, Li Ling Tan, and Ee-Heok Kua. 2022. "Fruit Consumption and Depression in Older Adults: Findings from the National University of Singapore Aging Study." *Journal of Affective Disorders* 300: 246–252.
- Hyson, Dianne A., David J. A. Jenkins, and Mark A. Pereira. 2015. "The Effect of Apple Fiber on Lipid Metabolism in Healthy Individuals." *JAMA Internal Medicine* 175 (4): 645–651.
- Koutsos, Athanasios, Julie A. Lovegrove, and Kieran M. Tuohy. 2015. "Apples and Cardiovascular Health—Is the Gut Microbiota a Core Consideration?" *The American Journal of Clinical Nutrition* 101 (2): 251–259.
- Salhab, Joseph. <https://www.hindustantimes.com/lifestyle/health/gastroenterologist-explains-why-you-should-eat-2-apples-daily-lower-risk-of-fatty-liver-colon-cancer-weight-loss-diet-101754367422527.html>

Den här artikeln är endast avsedd för informationsändamål och ersätter inte professionell medicinsk rådgivning. Sök alltid råd från din läkare om du har frågor om ett medicinskt tillstånd.

KYRKOTORP

Kyrkotorpet i Pörtom: En tidlös inblick i Finlands förflutna

Inbäddat i en lugn skogsglänta i Velkmoss omkring 10 km från Pörtom kyrkoby ligger ett unikt vittnesbörd om en svunnen tid – Kyrkotorpet i Pörtom.

Som en av Finlands tre kvarvarande kyrkotorp ger denna historiska plats en fascinerande inblick i livet på landsbygden för över hundra år sedan. Kyrkotorp grundades i Finland under 1700-talet som ett sätt att ge inkomster till kyrkan. De var vanligtvis belägna i avlägsna områden, där kyrkan ägde stora skogsområden. Torpet sköttes av en arrendefamilj, som ansvarade för

att sköta skogen och betala en del av vinsten till kyrkan. I gengäld fick familjen rätt att bruka marken för sitt eget uppehälle.

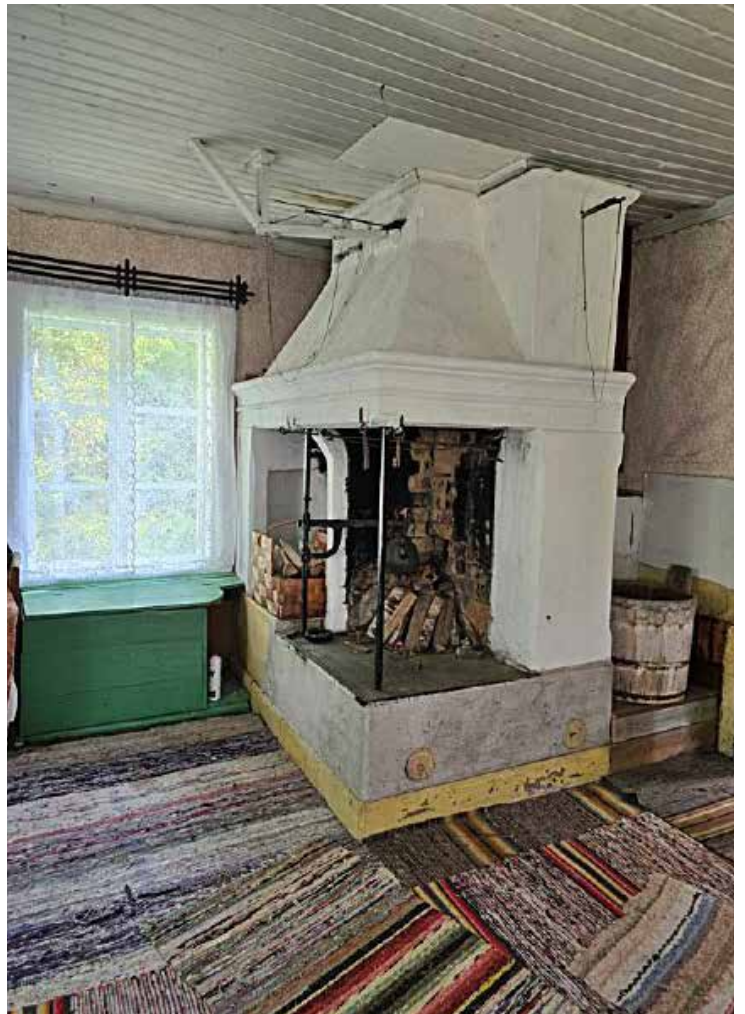
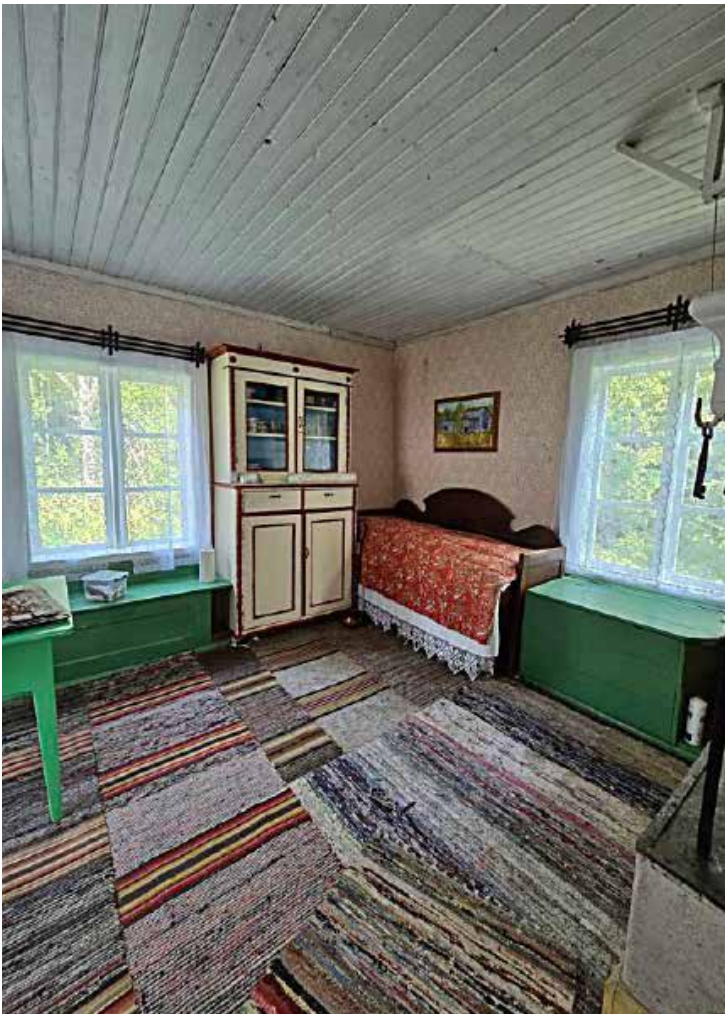
Pörtom kyrkotorp har anor från 1752, då den lokala församlingen fick 100 hektar skogsmark. Torparnas liv var utmanande, de skulle röja mark, hugga ved och sköta om sin boskap. Trots svårigheterna lyckades de försörja sig och bilda familj med många barn. Idag står Pörtom kyrkotorp kvar som ett vackert bevarat exempel på en traditionell finsk gård. Huvudbyggnaden, från början av 1900-talet, har varsamt restaurerats till sitt ursprungliga skick. Inuti kan besökarna utforska de autentiska möblerna och appa-

raterna som en gång tillhörde hyresgästfamiljerna.

I torpet finns också ett antal ekonomibyggnader, bland annat en ladugård, ett stall och ett sådesmagasin. En av de mest slående egenskaperna hos Pörtom kyrkotorp är dess fridfulla och idylliska miljö. Platsen är omgiven av frodiga skogar och lugna ängar och erbjuder en känsla av lugn och flykt. Besökare kan njuta av lugna promenader genom skogen, utforska de historiska byggnaderna och lära sig om den fascinerande historien om denna unika plats.

Pörtom kyrkotorp har under de senaste åren blivit ett populärt utflyktsmål för besökare både från Finland och utlandet.

Platsen är öppen för allmänheten under hela året och det finns guidade turer. Förutom de historiska rundturerna är torpet också värd för en flera evenemang varje sommar. Ett besök på Pörtom kyrkotorp är en resa tillbaka i tiden till en enklare tid. Här kan besökare uppleva sevärdheterna, ljuden och dofterna av livet på landsbygden i Finland som det en gång var. Det är en plats där det förflutna blir levande och där besökare kan få kontakt med den rika historien och arvet i detta vackra land.

LITTERATUR

BOKRECENSION

Recension: En skör kärlek i krigets skugga – Petter Sandelins *Skott*

SKOTT, Petter Sandelins romandebut, får vi inte en traditionell krigsroman. Trots att handlingen utspelar sig under fortsättningskriget, där soldater ligger i skyttegravar och patrullupdrag kantar tillvaron, är det inte stridsscenerna som bär berättelsen. Istället är det stillheten, väntan och det lågmålt vibrerande livet som får ta plats. Här är det tystnaderna, blickarna, de förtroliga viskningarna om natten som skapar spänning – inte explosionerna.

Det är en tunn roman på knappt 140 sidor, men i sin koncentration är *Skott* lika rik som många tegelstensromaner. Sandelin bevisar att det inte krävs många sidor för att beröra på djupet. Det här är en sådan bok man kanske läser i ett enda svep, men som dröjer kvar länge – med ett språk som viskar snarare än ropar, med bilder som etsar sig fast i minnet.

Subtil kärlek i ett maskulint landskap

Centralt i romanen är den varsamtecknade kärlekshistorien mellan två soldater, Tallgren och Ståhl. Sandelin skildrar deras närmande med en sprödhet och återhållsamhet som är ovanlig i svensk finlands-svensk samtidslitteratur. Under romanens första halva finns inga utspel, inga deklarationer – bara antydningar: ett leende, en blick som dröjer, en beröring som kanske är en tillfällighet men ändå får pulsen att slå lite fortare.

Den poetiska försiktigheten i deras förälskelse speglar både krigets tystnad och de outtalade normer som råder mellan män i ett militärt sammanhang. Det är just detta återhållna uttryckssätt som gör kärleksskildringen så

drabbande. Tallgren och Ståhl är inte hjältar i traditionell bemärkelse, men de bär på ett mod som krävs för att älska i det fördolda, under hotet från både fiendens kulor och samhällets normer.

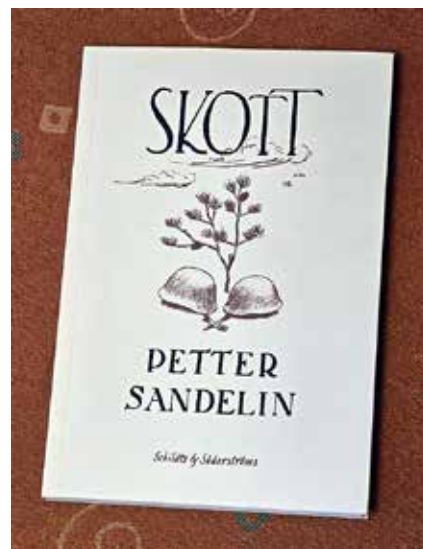
Ekot av Okänd soldat – och något mer

Läsare som är bekanta med Väinö Linnas *Okänd soldat* kommer att känna igen vissa karaktärsdrag i Sandelins persongalleri: där finns den plikt-trogne, den bitskt ironiske, den lågmålde betraktaren. Men där Linnan bygger sin roman kring ett kollektiv, riktar Sandelin sin kamera tätt in på den enskilda individen. *Skott* är därmed både en dialog med den finska krigslitterära traditionen – och ett brott mot den. Här får en annan berättelse höras: en öm kärlekshistoria mitt i dödens domän.

Människolivets parallell i ett träd

En av bokens mest fascinerande strukturella inslag är berättelsen om ett träd som följer romanens kronologi. Från fröets första sprängning av sitt skal, genom växt, mognad, och slutligen död, får vi följa trädets livslinje parallellt med huvudpersonens. Det är en diskret, men mäktig allegori över människans existens. Trädet är både symbol och konkret gestaltning av livets gång – lika utsatt för årstiders obeveklighet som människan för krigets meningslöshet.

Att trädet dör samtidigt som huvudpersonen kan läsas som ett uttryck för att människan och naturen är sammanbundna. Det blir också en påminnelse om livets cirkulära rytm: där ett frö spricker för att börja leva, och allt oundvikligen rör sig mot förmultning – både i jord

och själ.

Minnet som det som bär Bokens sista sidor byter ton. Här handlar det om att minnas. Sandelin visar hur vissa ögonblick – särskilt den första stora kärleken – etsar sig fast i medvetandet och förblir levande, oavsett hur mycket tid som passerar. Det som händer mellan Tallgren och Ståhl har inte bara betydelse där och då, i krigets nu, utan blir något som bär, trots att framtiden ser osäker eller omöjlig ut.

Detta ger romanen ett melankoliskt men vackert efterklang. Kärleken i *Skott* är inte något triumferande, inget som slutar i harmoni. Men den får ett slags evigt liv i minnet – och det är kanske mer verkligt än mycket annat.

Poetiskt språk i jordnära miljö

Petter Sandelin är poet, och det märks. Språket i *Skott* är varsamt rytmiskt, bildrikt men aldrig tungt. Här finns inga stilistiska åthävor, inga onödiga ornament – men varje mening tycks slipad som ett stenkorn. I naturbeskrivningarna når språket ibland en nästan

magisk realism: det vibrerar i mossan, viskar i träden, brusar i tystnaden. När skotten brakar, känns de som sprickor i själva textväven.

Samtidigt finns det ett starkt jordnära element i berättelsen. Soldaterna täljer, sover i leriga diken, klagar över löss. Det är en konkret tillvaro, fylld av smuts och väntan. Men mitt i detta lyser språkets känslighet – som om Sandelin vill säga att även det mest grå kan bära något skimrande.

Skott är en roman om kärlek, liv och död – men framför allt om det som gör livet uthärdligt när allt annat hotar att slås sönder. Det är inte en krigsroman i klassisk mening, snarare en roman om att vara människa i krig. Om längtan, ömhet, minnet och det som får oss att fortsätta andas trots att framtiden är hölj i dimma.

Med poetisk stringens och existentiell tyngd har Petter Sandelin skrivit en debutroman som är både lågmäld och stor. En bok att bära med sig – likt minnet av en blick i natten.

KULTUR

VASA LITTFEST

Vasa LittFest i november – en kulturfestival att se fram emot

Pajtim Statovci. Foto: Ano Kurki / Otava

När höstmörkret sänker sig över Vasa i november, tänds ett kulturellt ljus som samlar litteraturläskare från hela Svenskfinland – och långt därutöver. Vasa LittFest, som i år ordnas den 13–15 november 2025, bjuder återigen på ett stjärnspäckat program fyllt av litterära möten, djupgående diskussioner och gränsöverskridande samtal.

Temat för årets festival är Gräns(er) – ett mångbottnat ämne som belyser fysiska, kulturella, språkliga och mentala gränser, men också de som överskrids i litteraturen. Festivalen vill lyfta fram hur författare tänjer gränser, överskrider genrer och belyser världen ur nya perspektiv.

Bland de första gästande författarna hittar vi några verkliga publikfavoriter. Den Finlandiaprisbelönade Pajtim Statovci återvänder till Vasa med sin hyllade roman *Lehmä synnyttää yöllä* (2024), som redan blivit en internationell succé och sålts till flera språk. Statovci är känd för sina tematiska djupdykningar i identitet och tillhörighet – ämnen som ligger helt i linje med årets festivaltema.

Från Sveriges nordligaste delar kommer Mikael Niemi, författaren bakom *Populärmusik från Vittula*, som blev både bok- och filmklassiker. Niemi är en mästare i att skildra Tornedalen och gränslandet mellan språk, kulturer och generationer. Hans nya roman *Sten i siden* är en släktkrönika om livet

i norr och får premiär i finländskt festivalsammanhang i Vasa.

Den finländska skådespelaren, fotografen och sångerskan Laura Malmivaara kommer också till LittFest. I ett unikt samarbete med Vasa stadsorkester och kompositören Arttu Takalo framför hon delar ur sin roman *Iltatähti*, ackompanjerad av vibrafon och orkester – en konstnärlig föreställning där musik, litteratur och scenkonst möts.

Flera intressanta namn är också klara. Mikko Kamula, folklorist och författare till den populära *Metsän kansa*-serien, talar om Finlands historiska gränser. Kamula har blivit en ny folkfavorit med sina romaner som väver ihop fakta, myt och berättartradition från 1400-talets Finland.

Vetenskapsjournalisten Marcus Rosenlund, känd från radio och sina populärvetenskapliga böcker, diskuterar planetens gränser. I sin senaste bok lyfter han fram den underjordiska världens mysterier – mikrober, mineraler och liv där solen aldrig lyser.

Festivalen bjuder även på humor, värme och dialekt. Den folkkära poeten Heli Laaksonen, känd för sina sydvästfinska rim och sin finurliga blick på vardagen, intar scenen på Vaasan kaupunginteatteri. Hennes

verk *Pulu uis* och de senaste böckerna om naturen har gjort henne till en av landets mest älskade scenpersonligheter.

En kväll under festivalen ägnas det övernaturliga, mytiska och skrämmande. Författarparet Tiina och Marko Hautala leder ett samtal om true crime och satanism med religionsvetaren Tuomas Äystö, aktuell med boken *Paholaisen perilliset* (2025). Samma kväll deltar även etnologen Jenna Kostet, Finlands mest kända moderna häxa *Kuparikettu*, och författaren Riina Pelttonen i en panel om myter, magi och magiska platser i Österbotten.

– Vi vill väcka både läslust och tankar om vår samtid. Temat Gräns(er) låter oss tala om identitet, historia och samhälle från såväl personliga som globala perspektiv, säger festivalens kulturproducent Ilkka Nyqvist.

LittFest är inte bara ett litteraturevenemang – det är en mötesplats där idéer, generationer och språk får mötas. Programmet innehåller som vanligt författarintervjuer, diskussioner, workshoppar och kvällsevenemang. Det uppdateras kontinuerligt under hösten på vasa.fi/littfest.

Vasa LittFest 2025 – en festival som suddar ut gränser och vidgar horisonter.

VASA UNIVERSITET

VASA UNIVERSITET OCH VAMK

Vaasan universitet och VAMK – starka och konkurrenskraftiga tillsammans

Vasa universitet och Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) har tagit ett betydande steg mot en gemensam framtid – en ny högskolekoncern har nu officiellt bildats.

Denna historiska sammanslagning stärks genom universitetets 70-procentiga ägarandel i VAMK, medan staden Vasa behåller 30 procent. Båda lärosätena behåller sina namn, men koncer-

nens nya namn kommer att presenteras under hösten.

Denna strategiska satsning skapar en stark, internationellt konkurrenskraftig högskolegemenskap i Österbotten som adresserar kompetensbristen och stärker forskningens genomslagskraft. Samarbetet är inget nytt – lärosätena har länge samverkat nära, särskilt inom teknisk utbildning, genom Technobothnias laboratorier och Tritonia-biblioteket.

”Vårt mål är att skapa en internationellt betydande

högskoleenhet som erbjuder studenter flexibla studievägar och högkvalitativa lärmiljöer ända upp till doktorandutbildning,” säger Minna Martikainen, rektor för Vaasan universitet.

Den nya koncernen siktar på regional, nationell och internationell påverkan. Resurser kommer att användas mer effektivt, forskargrupper förstärks och samarbetet med näringslivet intensifieras. ”Vi utvecklar forskningsinfrastrukturen, vilket också stärker Finlands exportpotential,” betonar Hannu Vahtera,

verkställande direktör för VAMK.

Denna sammanslagning är inte bara en administrativ förändring – det är en strategisk investering i en framtid där utbildning, forskning och arbetsliv möts på ett ännu mer effektivt sätt.

Bild: Vasa Universitets campus. Bilden får fritt användas.

UTBILDNING PÅ NÄTET

AI-KURS

VAMK och Vaasan Universitet erbjuder AI-kurs för företagare och andra – Gratis webbkurs öppnar upp AI:s möjligheter i företagandet

Artificiell intelligens (AI) förändrar företags verksamheter i snabb takt. Genom AI kan man automatisera rutinuppgifter, förbättra kundservice och till och med skapa helt nya affärsmodeller.

Men hur kan små och medelstora företag (SMF) och enskilda företagare praktiskt utnyttja AI? Vaasan ammattikorkeakoulu (VAMK) och Vaasan Universitet erbjuder nu en lösning: en gratis webbkurs som hjälper till att identifiera AI:s möjligheter i den egna verksamheten.

AI är inte framtiden – det är här nu

Den nya webbkursen från AI2Business-projektet riktar sig särskilt till små och medelstora företag, företagare och alla som vill lära sig hur AI kan användas för att utveckla verksamheten. Kursen ger praktisk kunskap utan att kräva djup teknisk förkunskap.

”Företagen efterfrågar konkret kunskap om hur man kan använda AI. Vårt mål är att påskynda byggandet av AI-kompetens,” säger Sanna Peltonen, projektledare för AI2Business vid VAMK.

Kursen finns på engelska och kan genomföras i ens egen takt, vilket gör den till ett särskilt flexibelt alternativ för upptagna företagare och anställda.

Hur förändrar AI företagande?

Många företag ser AI enbart som ett verktyg för att automatisera uppgifter, men dess betydelse är mycket bredare. ”AI effektiviserar inte bara processer, det förändrar affärslogiken,” betonar Marko Kohtamäki, professor vid Vaasan Universitet.

I kursen behandlas AI från tre olika perspektiv:

Företagande – Hur kan AI ge konkurrensfördelar?

Teknologi – Vilka tillämp-

ningar finns?

Design – Hur kan AI-lösningar utformas användarvänligt?

”Att utnyttja AI handlar inte bara om teknik. Om lösningen inte tjänar användarna, blir den lätt isolerad,” påminner Peltonen.

Praktiska exempel: Hur använder företag AI idag?

I kursen presenteras tre konkreta företagsdrivna AI-experiment som illustrerar hur AI kan användas inom olika delar av verksamheten:

Dokumenthantering – Automatisk datautvinning och rapportgenerering.

Prisprognoser – Dynamiska prismodeller baserade på marknadsläget.

Kvalitetskontroll i produktion – Maskininlärning kan upptäcka fel i realtid.

”Dessa experiment bygger på företagets verkliga behov och visar hur AI kan tillämpas inom olika branscher,” berättar Jani Boutellier, biträdande professor vid Vaasan Universitet.

Hur kan man delta i den gratis kursen?

Kursen befinner sig för närvarande i pilotfas och det är kostnadsfritt att delta. Den passar särskilt väl för anställda och chefer i små och medelstora företag, men är öppen för alla som är intresserade av ämnet.

Det är enkelt att delta:

Registrera dig för kursen på AI2Business-projektets Mood-

le-plattform: <https://moodle.muovadigital.net/mod/page/view.php?id=680>

Studera i din egen takt – materialet är tillgängligt dygnet runt.

Få ett intyg efter genomförd kurs som visar dina kunskaper.

Kursen är en del av det EU-finansierade AI2Business-projektet, och deltagarna ombeds registrera sig i projektets uppföljningssystem. Detta hjälper till att mäta effekten av AI-utbildningen i Finland.

”Deltagaren behöver inte oroa sig för detaljer – vi guidar er genom varje steg,” försäkrar Peltonen.

AI är framtiden – var med redan nu

AI erbjuder företag enorma möjligheter, men för att utnyttja dem krävs förståelse för hur tekniken passar in i den egna verksamheten. Med denna kurs kan företag ta de första stegen in i AI-världen utan stora investeringar.

Har du ett företag som vill hålla sig i framkant? Anmäl dig nu och börja lära dig!

AI2Business-projektet är en del av EU-finansierade projekt och syftar till att främja AI-kunskaper hos små och medelstora företag. Mer information om projektet: VAMK:s webbplats.

NYHETER

HÅLLBAR HÄLSOVÅRD

En husläkare och en personlig sjuksköterska är nyckeln till en fungerande hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdspersonal ser husläkar- och familjesköterskemodellen som en central lösning för att återställa medborgarnas förtroende för det skakiga hälso- och sjukvårdssystemet.

Enligt en färsk rapport från nätverket för hållbar vård skulle en permanent vårdrelation möjliggöra ett mer individuellt möte med patienten och förbättra kontinuiteten i vården.

Finländarnas förtroende för hälso- och sjukvården har sjunkit oroväckande kraftigt under de senaste åren. Enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) rapport Hälsosamma Finland var det år 2024 endast cirka hälften av finländarna som lita på hälso- och sjukvårdstjänster, medan motsvarande andel ännu år 2020 var 76 procent.

Sammanlagt 580 personer inom hälso- och sjukvården svarade på enkäten som hälso- och sjukvårdsforskningsföretaget NHG genomförde i maj-juni 2025. Enligt forskningsdirektör Riikka-Leena Leskelä krävs det korrigeringar både i systemet och i vardagen för att stärka förtroendet.

Permanent vårdrelation som en lösning

Många professionella respondenter ansåg att en permanent vårdrelation var den viktigaste lösningen. Modellen där husläkaren och sjuksköterskan arbetar som ett par sågs som ett sätt att säkerställa kontinuitet och kvalitet i vården. Husläkar- och sjuksköterskarmodellen stöddes oberoende av respondenternas bakgrund och man trodde att den bättre skulle möjliggöra individuella och lugna möten med patienterna.

Finlands Läkarförbund har

satt upp ett ambitiöst mål: år 2030 ska varje finländare garanteras en husläkare som är lätt att kontakta och som vid behov kan konsulteras inom två veckor. För att uppnå detta mål krävs omedelbar implementering.

Långa väntetider undergräver förtroendet

Enligt utredningen försvagas medborgarnas förtroende för hälso- och sjukvården i synnerhet av långa väntetider, brist på resurser och upplevelser av dålig vård. De som svarade på enkäten betonade behovet av snabbare mottagningstider, tillgång till vård och kontinuitet i vården – samma frågor som medborgarna oroade sig för i rapporten Friska Finland.

Behandlingsvägarna ska vara tydliga, väl beskrivna och fortskrida konsekvent. De bör kommuniceras tillräckligt och de bör vara lätta för vem som helst att hitta. Tillräckliga personalresurser ansågs vara nyckeln till att

klara av de yrkesutbildade personernas arbetsbelastning och ork.

Det personliga mötet ska betonas

Även om digitala tjänster erbjuder många människor effektiva kanaler för att organisera vården, betonade respondenterna behovet av att upprätthålla möjligheten till personliga möten – särskilt för äldre och personer som behöver särskilt stöd. Mångsidiga servicemodeller sågs som en lösning som kan ta hänsyn till olika behov.

De professionella såg också utrymme för förbättring i mötet med patienten. I svaren betonades en önskan om att möta patienten som en individ, inte bara som ett fall, och man önskade också mer tid för möten.

Ett universellt system skulle stärka förtroendet

Professor Heikki Hiilamo från Helsingfors universitet föreslår som en lösning ett universellt

hälso- och sjukvårdssystem som betjänar alla finländare på ett jämlikt sätt. Med universellt system menar han att skattepengar används för att betala för samma nivå av tjänster för alla, utan ojämlika kategorier.

Den offentliga hälso- och sjukvården ökar medborgarnas förtroende och är också det ekonomiskt mest hållbara sättet att ordna tjänster på lång sikt, sammanfattar Hiilamo. Dessutom behöver systemet incitament som belönar förebyggande av sjukdomar, inte bara behandling av dem.

Liina-Kaisa Tynkkynen, ledande forskare vid Institutet för hälsa och välfärd, betonar att försvagningen av förtroendet måste tas på allvar. Enligt henne är det viktigt att lyssna bättre på både medborgarna och hälso- och sjukvårdspersonalen när man överväger nästa steg i reformen av den nationella och regionala hälso- och sjukvården.

ASTRONOMI

ASTRONOMI

3I/ATLAS, en gäst från yttre rymden i höst

Astronomer har upptäckt en anmärkningsvärd himmelsk besökare som har färdats miljarder mil och möjligen miljontals år för att nå vårt solsystem. Kometen 3I/ATLAS, som först upptäcktes den 1 juli 2025 av det NASA-finansierade teleskopsystemet ATLAS i Chile, är bara det tredje kända interstellära objektet som någon sin observerats.

Termen "interstellär" syftar på det stora utrymmet mellan stjärnor, där objekt kan driva omkring i eoner i det kalla mörkret innan de fångas upp av gravitationen från ett annat stjärnsystem. Till skillnad från kometer som har sitt ursprung i vårt solsystem och följer förutsägbara elliptiska banor runt solen, följer 3I/ATLAS vad astronomer kallar en hyperbolisk bana – vilket innebär att den kommer att passera genom vårt solsystem en gång och fortsätta sin resa ut i rymden för att aldrig återvända.

"Den här kometen kommer

helt klart från en plats utanför vårt solsystem", förklarar NASA-forskare som studerar objektets omloppsbana. När vi följer dess bana bakåt är det uppenbart att 3I/ATLAS har färdats genom den interstellära rymden under en extraordinärt lång tid innan den anlände hit.

Upptäckten av kometen började faktiskt flera veckor innan den officiellt identifierades. Arkivobservationer från flera ATLAS-teleskop över hela världen och Zwicky Transient Facility vid Palomar-observatoriet i Kalifornien avslöjade att objektet hade varit synligt så tidigt som den 14 juni 2025. Vid tidpunkten för upptäckten befann sig 3I/ATLAS ungefär 410 miljoner kilometer från solen, inom Jupiters omloppsområde.

Det som gör denna besökare särskilt fascinerande är dess hastighet och ursprung. Den interstellära kometen rusar genom rymden med en hastighet på cirka 137 000 kilometer i timmen, en hastighet som kommer att öka när den närmar sig solen. Astronomer har fastställt att 3I/ATLAS närmade sig vårt solsystem från Skytten, stjärnbilden som pekar mot mitten av vår galax Vintergatan.

Kometens namngivning följer etablerade astronomiska konventioner. "3" indikerar att det är det tredje kända interstellära objektet, efter 'Oumuamua (upptäckt 2017) och 2I/Borisov (upptäckt 2019). Beteckningen "I" markerar den specifikt som interstellär, medan "ATLAS" hedrar kartläggningsteleskop-systemet som upptäckte den.

Till skillnad från sin föregångare 'Oumuamua, som såg mer ut som en asteroid, uppvisar 3I/ATLAS tydliga kometegenskaper. Astronomer kan observera dess aktiva kärna omgiven av koma – ett ljusst moln av gas och stoft som bildas när kometens isiga yta börjar förångas under den ökande solstrålningen. Denna aktivitet bekräftar att 3I/ATLAS innehåller flyktiga ämnen som har överlevt sin långa resa genom det iskalla vakuumet i den interstellära rymden.

Kometen utgör inget hot mot jorden. Dess närmaste närhet till vår planet kommer att vara ungefär 1,8 astronomiska enheter – cirka 170 miljoner mil bort. Den 30 oktober 2025 kommer 3I/ATLAS att nå sin närmaste punkt till solen på ungefär 1,4 astronomiska enheter, precis innanför Mars omloppsbana,

innan den påbörjar sin utresa från vårt solsystem.

Astronomer över hela världen tävlar om att studera denna kosmiska tidskapsel medan de kan. Kometen bör förbli synlig för markbaserade teleskop fram till september 2025, varefter den kommer att passera för nära solen för att kunna observeras på ett säkert sätt. Den kommer att dyka upp igen på solens baksida i början av december 2025, vilket ger en sista möjlighet till detaljerade studier.

Forskare är särskilt intresserade av att analysera kometens sammansättning, vilket kan ge insikter i hur andra stjärnsystem bildas. Den kemiska signaturen hos 3I/ATLAS kan avslöja detaljer om dess ursprungliga stjärngrannskap och de förhållanden som kastade ut den i den interstellära rymden för miljontals eller miljarder år sedan.

När denna höstbesökare fortsätter sin korta passage genom vårt kosmiska grannskap, fungerar den som en påminnelse om vår galax dynamiska natur, där objekt kan korsas de stora avstånden mellan stjärnor, och ibland ge oss glimtar av det större universum bortom vårt solsystems gränser.

WASA DAGBLAD
Nr 23 Söndagen den 8 juni 2025
ISSN 2934-2445
Stuglivet billigast i Korsholm
Inkeri Julkunen
Stadsteaterns år
En ny era i viktmisskning
Finlandia-utställningen
Guillain-Barre

WASA
DAG-
BLAD

Wasa Dagblad

Välkommen till en ny era av dagstidningar! Säg hej till **Wasa Dagblad** - den smarta nyhetskällan som Du kan läsa överallt och som håller Dig välorienterad.

Så, vad är egentligen **Vasa Dagblad**? Jo, det är din veckodos av nyheter, information, skrätt, insikt och allt annat som gör livet litet klokare, och roligare.

Och det bästa av allt? Det är **GRATIS!** Precis, du läste rätt. Inga dolda avgifter, inga prenumerationer. Vi tror att nyheter ska vara tillgängliga för alla, oavsett om du är på en strand i Thailand eller i ditt favoritcafe runt hörnet. Så hur fungerar det? Enkelt! Bara ladda ner vårt **Wasa Dagblad** till din tablett, och du har hela världen i din hand.

Vi på **Wasa Dagblad** vet att finländare älskar sitt kaffe. Varje söndagsmorgon kan du njuta av ditt favoritkaffe och samtidigt uppdatera dig om världens händelser. Så ta fram kaffekoppen, sätt dig bekvämt och läs **Vasa Dagblad**.

I en värld full av tråkiga nyheter behövs det något som oss för att krydda till tillvaron. Välkommen till **Vasa Dagblad** - vi gör nyheter lättare att svälja!

www.vpress.ovh

KYRKA

Utsikt från Berghälls kyrkas torn

Berghälls kyrka, belägen i Berghälls stadsdel i Helsingfors, är en imponerande granitbyggnad. Den fungerar som huvudkyrka för Berghälls församling (den andra kyrkan är Alphills kyrka). Kyrkan, ritad av arkitekten Lars Sonck, exemplifierar den nationalromantiska stilen i kombination med internationella jugendinflenser. Denna stil kännetecknas av användningen av traditionella finska material, robusta arkitektoniska former och naturinspirerade motiv och färger.

I sommar har allmänheten en unik möjlighet att besöka Berghälls kyrkas 65 meter höga torn, som erbjuder hisnande utsikt över hela Helsingfors. På en klar dag är det till och med möjligt att se ända till Estland, även om detta inte var fallet under vårt besök idag.

Du kan klättra i Berghälls kyrkas torn mot en avgift mellan 1 juni och 31 augusti på onsdagar och lördagar från 11.00 till 16.00. Berghälls kyrkas café, som säljer förfriskningar, snacks och souvenirer, är öppet från onsdag till lördag från 11.00 till 16.00. Berghälls kyrka är öppen året runt, varje dag.

Denna unika upplevelse ger både lokalbefolkning och turister chansen att se Helsingfors från ett nytt perspektiv och njuta av stadens skönhet ovanifrån.

BYGGPROJEKT

GÖR DET SJÄLV-BYGGARE

Bra att komma ihåg om du vill bygga ett lager! En påminnelse för gör-det-själ-byggare

SOMMARENBÄR DEN perfekta tiden för byggprojekt, men se till att kontrollera reglerna innan du börjar bygga – särskilt om din tomt ligger nära en väg! Även om den nya bygglagen (2025) underlättade tillståndspraxisen för små byggnader, krävs det fortfarande ett separat tillstånd av NTM-centralen för byggande på ett skyddat område vid en motorväg.

Vad är en vägskyddszon?

Ett skyddsområde är ett område i anslutning till ett vägområde där byggnaden är begränsad på grund av trafiksäkerheten och väghållningen. Dess bredd beror på typen av väg:

Huvud- och huvudvägar: 30 meter

Motorvägar: 50 meter

Regionala vägar och anslutande vägar: 20 meter

Avståndet mäts från vägens mittlinje,

och ingenting – inte ens ett staket eller ett skjul – får byggas på området utan särskilt tillstånd av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Reformen lättade på reglerna för små byggnader

Från och med ingången av 2025 krävs inte längre bygglov för lager, garage och bastur på mindre än 30 kvadratmeter, förutsatt att de:

De är inte avsedda för bostadsbruk.

Följ planen och byggnadsordningen (t.ex. avstånden till tomtgränserna).

På samma sätt är det nu möjligt att uppföra trädskronor på mindre än 50 kvadratmeter utan byråkrati.

Närheten till vägen? Kontrollera tillståndet!

Om din tomt gränsar till en väg gäller ändå begränsningarna i det skyddade området. Till exempel:

Du vill bygga ett 25 kvadratmeter stort lager intill vägen. Enligt den nya lagen krävs inget bygglov, men om

byggnaden ligger i ett skyddat område (t.ex. mindre än 30 meter från motorvägens mittlinje) behöver du ett särskilt tillstånd från Närings-, trafik- och miljöcentralen.

När man ansöker om tillstånd bedömer man om bygget medför fara för trafiken eller olägenhet för väghållningen. I processen ingår att lyssna på grannarna och att ta fram en lägeskarta (situationsplan).

Tips för byggare

Mät avståndet från vägen – Är din tomt en del av ett skyddat område?

Förfrågan från NTM-centralen – Bekräfta kraven innan du börjar bygga.

Följ reglerna – Även om du inte behöver tillstånd är avstånd och säkerhet viktigt.

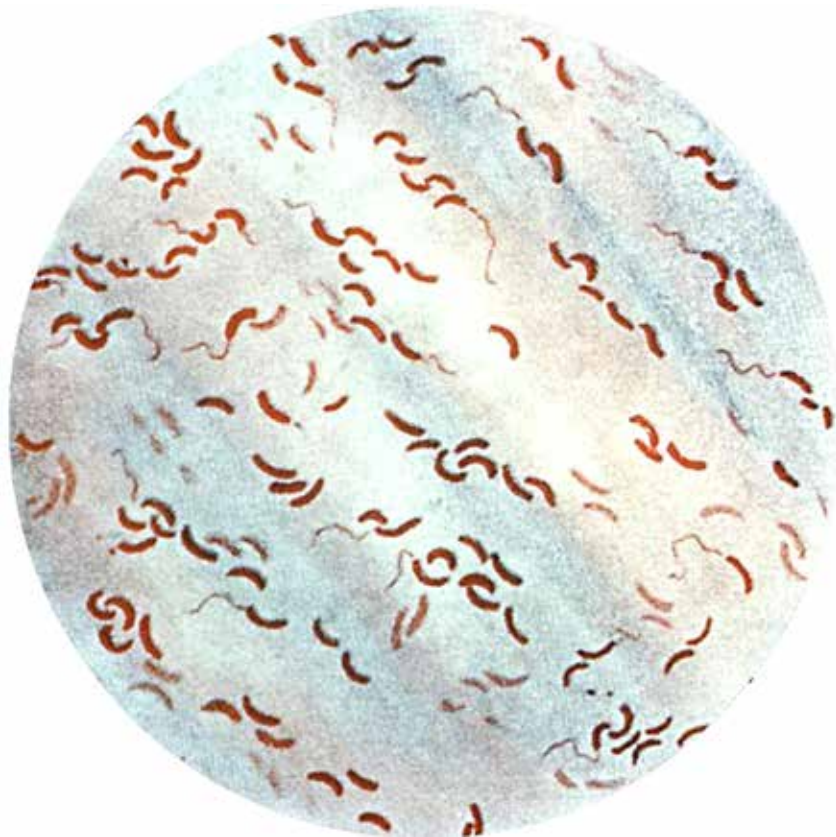
Låt inte överraskningar bromsa dina sommarbyggdrömmar – kolla reglerna och njut av ett lyckat projekt!

Källa: Närings-, trafik- och miljöcentralen i Sydöstra Finland

SJUKDOMAR

SJUKDOMAR

THL varnar: Du kan bli smittad av vibrios i havsvatten

DEN LÅNGVARIGA VÄRMEBÖLJAN har höjt vattentemperaturen, och Institutet för hälsa och välfärd (THL) varnar för att detta ökar risken för att smittas av vibrios vid Östersjökusten. Särskilt personer med försvagat immunförsvar rekommenderas att undvika simning om de har hudsprickor eller sår.

Fyra allvarliga fall i juli

I juli konstaterades fyra allvarliga fall av vibrios i Finland. Bakterien har påträffats i blod och smittorna kommer från kusterna i södra och sydvästra Finland. I samtliga fall har infektionen troligen smittat när man

simmat genom en trasig hud. Under tidigare varma somrar, som 2014, 2018 och 2021, har också fler fall av vibrios upptäckts.

Vad är vibrios?

Vibrios är en infektion som orsakas av bakterier av släktet *Vibrio*. Dessa bakterier förekommer naturligt i bräckt vatten, till exempel i Östersjön, men deras antal kan öka betydligt i varmt vatten. I sötvatten, som sjöar och floder, finns de inte. Det är viktigt att notera att badvattenburen vibrios inte är detsamma som kolera.

Hur smittar vibrios och vilka symtom orsakar den?

Infektionen smittar vanligtvis genom en trasig hud eller ett öppet sår när man simmar. Resultatet är ofta en lokal dermatit, som kan kräva en

antibiotikakur. Om kroppens immunförsvar är nedsatt kan infektionen utvecklas snabbt och orsaka en allvarlig, till och med livshotande allmäninfektion när bakterien kommer in i blodomloppet.

En vibriosinfektion kan också orsaka öroninfektioner eller maginfluensasymtom om havsvatten sväljs. Symtomen på magsjuka kan vara från några timmar till flera dagar.

Riskområden

THL följer med situationen och bedömer riskerna i samarbete med Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC). För närvarande finns det en ökad risk för vibrios särskilt i kustområdena i Norra Österbotten, Egentliga Finland, Åland, Östra Nyland, Helsingfors och Kymmenedalen. I övriga kustområden i Finland är risken för närvarande medelhög. Risken är förhöjd så länge ytttemperaturen i havsvattnet är hög.

Bild; *Vibrio cholerae* gram färgning CDC.jpg

Den här bilden visar ett mikrofototaget från ett gramfärgat prov, som avslöjar förekomsten av många flagellatbakterier av *Vibrio cholerae*, även kända som *Vibrio comma*-bakterier. Denna speciella stam av *V. cholerae* orsakar asiatisk kolera. Lägg märke till den karakteristiska spräckliga formen hos dessa organismer. CDC

Public domain.

AI-MUSIK

Bästa AI-musikgeneratorer 2025 – från rap beats till operamästerverk

Föreställ dig en 16-årig aspire-rande rappare som vill skapa nästa virala hit men inte vet hur man producerar beats. Eller en pensionerad musiklärare som drömmer om att komponera en opera men inte har några tekniska färdigheter. Kanske till och med en podcastare som letar efter det perfekta bakgrundsspåret utan att betala dyra licensavgifter. År 2025 kommer AI-musikgeneratorer att ha avancerat till den punkt där de kan förvandla vem som helst – oavsett musikalisk utbildning – till kompositörer.

Men med så många tillgängliga alternativ, vilka AI-verktyg sticker verkligen ut? Vi testade de bästa plattformarna för att hitta de bästa AI-musikgeneratorerna 2025 som tillgodoser olika behov, genrer och kompetensnivåer.

Suno AI 3.0 – Kungen av AI-genererade låtar

Suno AI gjorde vågor 2024 med sin förmåga att generera hela låtar – texter, sång och instrumentaler – från enkla textmeddelanden. År 2025 har Suno AI 3.0 förfinat sina algoritmer för att producera ännu mer naturligt klingande sång och genrespecifika kompositioner.

Bäst för: Blivande sångare, låtskrivare och innehållsskapare.

Varför det är bra: Skriv en uppmaning som ”upptempo pop-punk-låt om sommarkärlek” och Suno kommer att skapa en hel låt på några sekunder

Perfekt: Vår tonårsrappare som precis skrivit ”ett slagkraftigt trap-beat med ett aggressivt flöde” och fick en demo i studiokvalitet på några minuter.

Udio Pro – Bästa verktyget för AI-musiksamarbete

Udio tog ett annat tillvägagångssätt genom att fokusera på samarbete mellan människa och AI. Dess 2025 ”Pro”-version gör det möjligt för användare att

börja med en melodi, nynna en melodi eller till och med ladda upp en grov inspelning, som sedan förfinas till en polerad låt av AI.

Bäst för: Musiker som vill ha AI-hjälp istället för full automatisering.

Varför det är bra: Udios ”Smart Remix”-funktion kan förvandla ett enkelt pianoriff till ett perfekt orkesterarrangemang eller en synthesizer-tung EDM-dropp.

Perfekt: Vår operaälskande pensionär som nynnade på en ariaidé och såg Udio förvandla den till ett brett, orkestrerat stycke med syntetisk operasång.

AIVA 4.0 – Expert på klassisk musik och filmmusik

Medan många AI-verktyg fokuserar på pop och elektronisk musik, är AIVA 4.0 fortfarande en favorit bland klassiska, jazz- och filmkompositioner. Indiefilmskapare, spelutvecklare och till och med professionella kompositörer använder det som inspiration.

Bäst för: Kompositörer, filmskapare och spelutvecklare.

Varför det är bra: AIVA:s ”Emotion Engine” låter användare justera stämningen för en låt (t.ex. Emotion Engine). ”mer melankolisk” eller ”heroisk klimax”), vilket gör den idealisk för att komponera scener.

Framtiden för AI-musik?

Även om AI-musikverktyg fortfarande inte helt kan ersätta mänsklig kreativitet, har de blivit ovärderliga assistenter som hjälper nybörjare att skapa professionellt klingande låtar och ger experter nya sätt att experimentera.

Den bästa delen? De flesta av dessa verktyg erbjuder gratis nivåer, så vem som helst kan börja komponera idag. Oavsett om du är en tonårig rappare, en pensionerad operaentusiast eller bara någon som älskar att göra musik, har AI-musikgeneratorer 2025 något för dig.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP: ** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komsttid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händiga människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Vasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen.

E-post: wasadagblad@gmail.com

HOROSKOP FÖR AUGUSTI 2025

Augusti-horoskop – Stjärnorna snackar strunt (och lite sannin

Väduren (21/3–19/4)
Du får en briljant idé i augusti. Tyvärr är det någon annan som redan haft den. Trösta dig med glass. Mycket glass. Helst med strössel.

Oxen (20/4–20/5)
Pengar kommer till dig! Inte mycket, men kanske en rabattkupong till Lidl. Ändå något. Kärleken blommar, men bara om du vattnar den.

Tvillingarna (21/5–20/6)
Du är överallt och ingestans. Precis som din semester. Testa att andas djupt, meditera – eller bara hitta dina nycklar.

Kräftan (21/6–22/7)
Du känner dig känslig. Det är okej. Alla gråter ibland över en överkokt pasta. I slutet av månaden väntar en överraskning – kanske

en pizza.

Lejonet (23/7–22/8)
Det är DIN månad! Allt kretsar kring dig – precis som du gillar det. Njut, men kom ihåg att andra också finns. Tyvärr.

Jungfrun (23/8–22/9)
Du försöker planera varje detalj. Men augusti har andra planer. Släpp kontrollen en stund. Inte Excelarket – men kanske to-do-listan.

Vågen (23/9–22/10)
Du tvekar mellan solhatt och regnjacka. Ta båda. Livet är ett modeäventyr i augustiväder. Romantik? Ja. Förvirring? Också ja.

Skorpionen (23/10–21/11)
Du dras till mysterier i augusti. Som: "Vem tog min laddare?" eller "Varför svarar de inte på mitt sms?" Håll huvudet kallt och sticket vasst.

Skytten (22/11–21/12)
Reslusten kallar! Tyvärr kanske bara

till närbutiken. Men tänk: varje brödköp är en expedition. Äventyr börjar med små steg – och kanske en kasse.

Stenbocken (22/12–19/1)
Du försöker vara ansvarsfull – men augusti vill att du ska slappa. Ta av dig kavajen, sätt på dig flipflopsen. Världen klarar sig utan dig i två dagar. Kanske.

Vattumannen (20/1–18/2)
Innovation och knasiga idéer bubblar i dig. Några är till och med bra. Starta inte en podd. Eller jo – men bara om den handlar om marsvin och filosofi.

Fiskarna (19/2–20/3)
Du drömmer dig bort. Augusti känns som en akvarellmålning – vacker men lite blöt. Skriv ner dina tankar. Någon dag blir det kanske en bok. Eller en väldigt förvirrad inköpslista.

HUMOR FÖR ETT- HUNDRA ÅR SEDAN

BRÅDSKA

Det är så mycket bråttom att man inte hinner göra någonting, sa Anttilans Amalia.

BLAND FLICKORNA

I's girl: Jag ska bli skådespelerska.

2:a tjejen: Jag ska bli målare.

Hur är det med dig Selma?

Selma: Jag ska bli en rik änka.

LÄKARE

Doktorn: »Hör du, jag måste berätta för dig. Något har hänt mig idag som aldrig har hänt mig under hela min tid som läkare.

- Jaha, säg mig, du måste ha botat någon.

BARN SOM BREVBÄRARE

»Var har du varit, min lilla älskling?» frågade lilla Alberts mamma, då han kom hem efter att ha varit försvunnen ett par timmar.

»Ja ha vari ute mä Kalle å Olle å lekt brevbärare», svarade älsklingen.

»Jaså! Hur gick det till då?»

»Jo, vi gick omkring i alla husena häromkring och la brev i alla lådorna.»

»Men var det verkligen riktiga brev?»

»Joo då!» »Var fick ni dem ifrån då?» »Joo, ja hitta dom i mammas skrivbordslåda.

Den stod öppen, å de var så fina å där va en hel bunt å di va' ombundna mä skära sidenband».

ETT SMUTSIGT DJUR

Lärarinnan: Nu är det bara ett djur kvar, som du inte räknat upp. Det har borstigt hår, av-skyr tvätt och renlighet och tycker om att rota i jorden. Vad är det för ett

djur, lille Tomas?

Tomas: Det det är jag

GRATULATIONER:

—Gratulera mig. Jag har gift mig!

—Jag känner inte din hustru, så jag kan inte gratulera dig och jag känner dig, så jag kan inte gratulera din hustru.

GRÄL

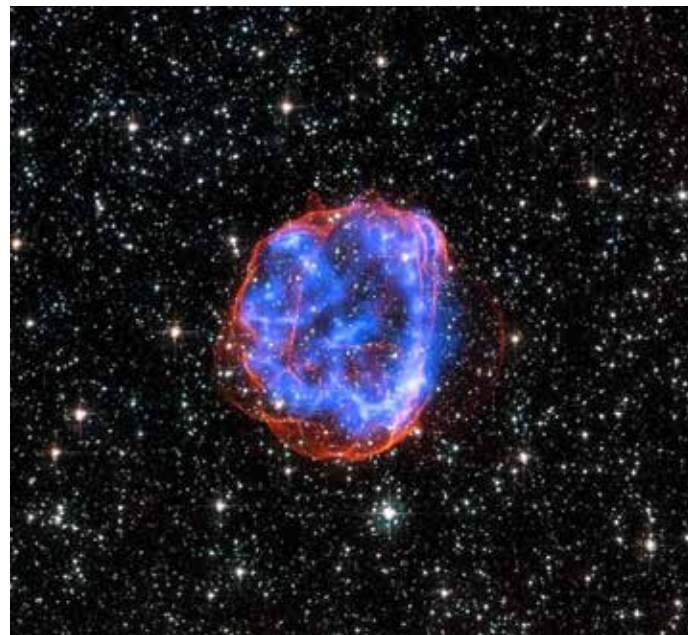
—Kunna ej Karl och Emma klara upp sitt mellanhandvande.

—De skulle båda vilja det, men de minnas icke om vad de grälade.

SÅDANT SOM MAN SER OCH INTE SER

Lärarinnan: Saker som man ser kallas konkre-

Astronomic picture of the week:

NASA-SNR0519690-

ChandraXRayObservatory-20150122.jpg

X-ray & Optical Images of SNR E0519-69.0 - When a massive star exploded in the Large Magellanic Cloud, a satellite galaxy to the Milky Way, it left behind an expanding shell of debris called SNR 0519-69.0. Here, multimillion degree gas is seen in X-rays from Chandra (blue). The outer edge of the explosion (red) and stars in the field of view are seen in visible light from Hubble.

X-ray: NASA/CXC/Rutgers/J.Hughes; Optical: NASA/STScI Public domain

Nästa

vecka:

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inläggfrån våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt kommer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Säsänd gärna inlägg till:

wasadagblad@gmail-com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning.

Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD

wasadagblad@gmail.com